72- KITABU'Z-ZEBAIH VE'S-SAYD
1- Avlanacak Hayvan Üzerine "Bismillah" Demek Babi
2- Mi'râdla Yapilan Av (In Hükmü) Babi
3- Mi'râdin Enli Tarafiyle Vurulan Hayvan(In Hükmü) Babi
4- Yay Avi(Ntn Hükmü) Babi
5- El Parmaklariyle Ve Sapan Gibi Âletlerle Küçük Tas Ve Yuvarlak Tas Mermi Atma Babi
6- Av Köpegi Yâhud Davar Köpegi Olmayan Bir Köpek Edinen Kimse Babi
7- Bâb: Ögretilmis Bile Olsa Köpek Avdan Yedigi Zaman (0 Avi Yemek Haram Olur)
8- Avlanan Hayvan Avcidan Iki Yâhud Üç Gün Kayboldugu Zaman, Bu Avin Hükmü Babi
9- Bâb: Avci, Avinin Yaninda Baska Bir Köpek Buldugu Zaman (Av Yenmez Olur)
10- Avcilik Yapmak Ve Avcilikla Mesgul Olmak Hakkinda Gelen Hadîsler Babi
11- Daglar Üzerinde Avlanmaya Çalismak Babi
12- Yüce Allah'in: "Deniz avi yapmak ve onu yemek -kendinize de, yolcuya da bir fâide olmak üzere- sizin için halâl edildi... " (el-Mâide: 96) Kavli Babi
13- Çekirge Yenilmesi Babi
14- Mecûsîler'in Kaplari Ve Meyte(Nin Hükmü) Babi
15- Kesilecek Hayvan Üzerine "Bismillah" Demek Ve Kasden Besmeleti Terkeden Kimse Babi
16- Ibâdet Için Dikilmis Taslara Ve Putlara Kesilen Hayvanlar Babi
17- Peygamber(S)'In: 'Allah'in ismi üzere kessin" (Kavli) Babi
18- Kamis, Beyaz Çakmak Tasi Ve Demirden Bol Kan Akitan Seyler(Le Kesmek) Babi
19- Kadinin Ve Cariyenin Kestigi Hayvan Babi
20- Bâb: Dis, Kemik Ve Tirnakla Kesim Yapilmaz
21- Çölde Oturanlarin Ve Benzerlerinin Kestikleri Hayvanlar Babi
22- Harb Ehli Olan Yâhud Harb Ehli Olmayan Kitâblilarin Kestikleri Hayvanlar Ve Yaglari Babi
23- Ehlî Hayvanlardan Âsî Olup Kaçan, Vahsî Hayvan Menzilesinde Olur Bâri
24- Deveyi Gerdandan, Digerlerini Bogazdan Kesme Babi
25- Herhangi Bir Hayvani Diri Iken Bâzi Organlarini Kesmenin, Baglanip Habsedilmis Olarak Iskence Etmenin Ve Canli Atis Hedefi Yapmanin Mekruh (Yâni Çirkin) Olmasi Babi
26- Tavuk Eti Babi
27- Atlarin Etleri Bâbî
28- Ehlî Eseklerin Etleri(Ni Yemenin Haram Kilinmasi) Babi
29- Azidisli Yirtici Hayvanlarin Hepsinin Yenmesinin Nehyi Babi
30- Ölmüs Hayvanlarin Derileri Babi
31- Misk(In Hükmü) Babi
32- Tavsan (Etinin Halâl Oldugu) Babi
33- Keler (Yemenin Halâl Oldugu) Babi
34- Bâb: Donmus Yâhud Erimis Yag Içine Fare Düstügü Zaman (Hüküm Nasildir)?
35- Insan Ve Hayvanin Yüzüne Damca Ve Alâmet Vurulmasinin Nehyi) Babi
36- Bâb: Bir Topluluk Kâfirlerden Bir Ganimet Elde Ettiginde, Kendilerinden Bâzilari Taksimden Önce Sâhiblerinin Emri Olmaksizin Koyun Yâhud Deve Keserlerse, Râfi' Ibn Hadîc'in Peygamber'den Rivayet Ettigi Hadîsten Dolayi, O Hayvan Yenilmez

37- Bâb: Bir Topluluga Âid Bir Deve Kaçtiginda Onu Topluluktan Bâzisi Ok Atip Da Öldürdügü Zaman Bu Fiiliyle Toplulugun Iyiligini Irâde Etmis Olursa, Bu Isi Caizdir.
38- Muhtâc Ve Çaresiz Olan Kimsenin, Yüce Allah Su Kavilleriyle Ruhsat Verdigi Için, Haramlardan Yemesi(Nin Cevazi) Babi:

72- KITABU'Z-ZEBAIH VE'S-SAYD

(Bogazlanan ve Avlanan Hayvanlar Kitabi) [1]

1- Avlanacak Hayvan Üzerine "Bismillah" Demek Babi

Ve Yüce Allah'in su kavilleri:
"Ey îmân edenler, Allah, görmeksizin kendisinden korkanlari ayirdetmek için av nev 'inden ellerinizin, mizraklarinizin erisebilecegi birseyle, and olsun ki, sizi imtihan edecektir. Kim bundan sonra asiri giderse, ona pek acitici bir azâb vardir" (el-Mâide: 94) [2];
"Ey îmân edenler, baglandiginiz ahidleri yerine getirin. Siz ihrâmli oldugunuz hâlde avlanmayi halâl saymamak ve size asagida okunacak olanlar hâriç kalmak sartiyle davarlar (in etleri) size halâl edildi. Sübhesiz ki, Allah ne dilerse onu hükmeder" (el-Mâide: 1) [3];
"Ölü, kan, domuz eti, Allah'tan baskasi adina bogazlanan -(henüz cani üstünde iken yetisip) kestikleriniz müstesna olmak üzere- bogulmus, vurulmus, yukaridan yuvarlanmis, susulmus, canavar yirtmis olup da ölenler, dikili taslar üzerinde (onlar adina) bogazlanan hayvanlar, fal oklariyle kismet (ve hüküm) aramaniz üzerinize haram edilmistir. Bütün bunlar yoldan çikistir. Bu gün kâfirler dîninizden umutlarini kestiler. Artik onlardan korkmayin, benden korkun..." (el-Mâide: 3) [4].
Ibn Abbâs söyle demistir:
(Ilk âyetteki) "Ukûd", "Ahidler" demektir. Allah tarafindan halâl ve haram kilinanlar ve Kur'ân'da

gelen ahidlerin hepsidir. "Size okunanlar müstesnadir", yâni "Ölü, kan, domuz eti... haramdir"..
"Yecrimennekum", "Sizi sevketmesin" demektir.
"Seneânu", "Adâvetu" ma'nâsinadir. "el- Munhanikatu", "Bogulup da ölen hayvan"; "el-Mevkûzetu", "Odunla vurulan hayvan, yânî birisi ona vurur, o da bundan ölen hayvan"; "el-Mutereddiyetu",
"Dagdan yuvarlanan hayvan"; "en-Natîhatu", "Davar tarafindan süsülüp de ölen hayvan". Bunlardan kuyrugunu yâhud gözünü hareket ettirirken yetistigini hemen kds ve ye (canli iken yetisemedigini artik yeme)! [5]

1-.....Adiyy ibn Hatim (R) söyle demistir: Ben Peygamber(S)'e mi'râd avini sordum. Peygamber:
— "Okun sivri tarafi isabet eden avi ye! Okun enli tarafi isabet eden avi yeme! Çünkü okun enli taraflyle vurulan av vekîze'dir (sopa ile vurulmustur; haramdir)" buyurdu.
Ben Peygamber'e köpekle yapilan avin hükmünü de sordum. Peygamber söyle buyurdu:

— "Köpegin senin için tuttugu (ve muhafaza ettigi) avi ye! Çünkü köpegin avi yakalayip tutmasi ser'î kesimdir. Eger köpegin avi yakalayip öldürmüs ise ve kendi köpeginin veya köpeklerinin yaninda baska bir köpek de bulursan ve bu sebeble yabanci köpegin kendi köpegin ile birlikte avi yakalayip öldürmüs olmasindan endiselenirsen, bu hâlde o avi yeme! Çünkü senin ava saliverirken çektigin Besmele kendi köpegine âiddir, baska köpek için degildir" [6].

2- Mi'râdla Yapilan Av (In Hükmü) Babi

Ibn Umer; "Bunduka" denilen yuvarlak taslarla vurulup öldürülmüs hayvan hakkinda: Bu mevkûze'dir,
demistir.
Ibn Umer'in oglu Salim, Kaasim ibn Muhammed ve Mucâhid ibn Cebr, Ibrâhîm en-Nahaî, Atâ ibn Ebî Rebâh ve Hasen Basrî de bu taslarla öldürülen hayvani kerîh görmüslerdir. Yine Hasen Basrî, köylerde ve sehirlerde sapan vesaire ile böyle yuvarlak tas atmayi kerîh görmüs, bunlarin disindaki sahralarda ve insanlardan hâlî olan mekânlarda bunduka atmakta be's görmez [7].

2-.....es-Sa'bî söyle demistir: Ben Adiyy ibn Hâtim'den sordum. O da: Ben Rasûlullah(S)'tan mi'râdla avlanmanin hükmünü sordum:
— "Mi'râdin keskin tarafini isabet ettirdigin zaman onu ye! Mi*-râdin enli tarafini isabet ettirdiginde bununla avi öldürdüysen, iste bu vekîzdir, artik onu yeme!" buyurdu.
(Adiyy dedi ki:)
— Ben köpegimi av üzerine salarim, dedim. Rasûlullah:
— "Av köpegini Besmele çekerek saliverdigin zaman o avin etini ye!" buyurdu.
Ben:
— Bu av köpegi avi tuttuktan sonra yerse? diye sordum. Rasûlullah:
— "Bu hâlde yeme! Çünkü köpek avi senin için tutmamistir, ancak kendi nefsi için tutmustur" buyurdu.
Ben:
— Ben köpegimi av yüzerine gönderiyorum da onun yaninda baska bir köpek buluyorum? dedim.
Rasûlullah:
— "O zaman o avdan yeme. Çünkü sen ancak kendi köpegin üzerine Besmele çektin, diger köpek üzerine Besmele çekmedin!" buyurdu [8].

3- Mi'râdin Enli Tarafiyle Vurulan Hayvan(In Hükmü) Babi

3-..... Adiyy ibn Hatim (R) söyle demistir: Ben:
— Yâ Rasûlallah! Biz av yapma ögretilmis olan köpeklerimizi av üzerine göndeririz? dedim.
Rasûlullah (S):
— "Onlarin senin için tuttuklari avi ye!" buyurdu. Ben:
— Bu köpekler tuttuklari avi öldürürlerse? dedim. Rasûlullah:

— "Öldürseler de yine ye (çünkü öldürme avin tezkiyesidir)/4* buyurdu.
— Biz ava mi'râd atiyoruz? dedim. Rasûlullah:
— "Delip yaraladigi avi ye! Enli tarafiyle dokunup öldürdügü avi yeme!" buyurdu [9].

4- Yay Avi(Ntn Hükmü) Babi

Hasen Basrî ile Ibrahim en-Nahaî: Insan bir avi vurup da ondan bir ön ayak yâhud arka ayak kopup aynlirsa, o ayrilan parçayi yemez, geri kalani yer, dediler. Ibrâhîm yine: Eger avin boynunu yâhud ortasini vurursan onu ye! demistir. el-A'mes de Zeyd ibn Vehb'den söyledi ki; o söyle demistir: Abdullah ibn Mes'ûd'un ailesinden bir adamin yabanî esegi o adama karsi itaatsiz âsî oldu. Abdullah onlara bu esegi kolay olacak yerinden vurmalarini emretti de: Ondan düsen parçayi terkedin, kalanini yiyin, dedi [10].

4-.....Ebû Sa'lebe el-Husenî (R) söyle demistir: Ben:
— Yâ Nebiyye'llâh! Biz kitâb ehli bir kavmin diyarinda (Sam'da) bulunuyoruz. Biz müslümânlar bunlarin kaplarini kullanip içlerinde yemek yiyebilir miyiz? Yine ben bir av sahasinda bulunuyorum, yayimla, okumla ögretilmemis köpegimle, ögretilmis köpegimle av yapabilir miyim? Benim için iyi ve dogru olan nedir? diye sordum.
Allah'in Peygamberi (S) söyle cevâb verdi:
— "Kitâb ehli kaplarina âid zikrettigin sorunun cevâbi söyledir: Eger siz kitâb ehli kaplarindan baska yemek kaplari bulursaniz, onlarin kaplarindan yemeyiniz! Eger onlarin kaplarindan baska bulamazsaniz, kitâb ehlinin kaplarini yikayip, onlarin içinde yiyiniz. (Av mes'elesine gelince:) Yayinla, okunla Allah adini anarak avlarsan, onu ye! Allah adini zikrederek ögretilmis köpeginle avladigin avin etini de ye! Ögretilmemis köpeginle avladiginda avi (diri iken) yetisip bogazlarsan, onu da ye!" [11].

5- El Parmaklariyle Ve Sapan Gibi Âletlerle Küçük Tas Ve Yuvarlak Tas Mermi Atma Babi

5-.....Bize Vekî' ve Yezîd Ibn Hârûn tahdîs ettiler. Lafiz Yezîd'indir: Onlar da Kelimes ibnu'l-Hasen'den; o da Abdullah ibn Bu-reyde'den; o da Abdullah ibnu Mugaffel(R)'den. Abdullah ibn Mu-gaffel bir kimseyi sapan ile tas atarken gördü de ona:
— Böyle tas atma! Çünkü Rasûlullah (S) böyle sapan ile tas atmaktan (ümmetini) nehyetti -yâhud sapanla tas atmayi çirkin görürdü-, demistir.
Râvî Ibn Mugaffel devamla:
— Sübhesiz bu sapan tasiyle ne av avlanir, ne de düsman paralanir ve öldürülür. Ancak bu tas bazen dis kirar, bazen de göz çikarir, demistir.
Abdullah ibn Mugaffel bunun ardindan bir müddet sonra o kimseyi yine sapanla tas atarken görmüs de ona:
— Ben sana Rasûlullah'in sapan tasi atmayi nehyettigi -yâhud: Bu atisi çirkin gördügünü- tahdîs edip söylüyorum da sen hâlâ atmaya devam ediyorsun! Artik seninle bundan sonra su kadar su

kadar zaman konusmam! demistir [12].

6- Av Köpegi Yâhud Davar Köpegi Olmayan Bir Köpek Edinen Kimse Babi

6-.....Abdullah ibn Dînâr tahdîs edip söyle demistir: Ben Abdullah ibn Umer(R)'den isittim, Peygamber (S): "Her kim davar ve av köpegi olmayan bir köpek edinirse, o kimsenin her gün isledigi hayir amelinden iki kirat eksilir" buyurmustur.

7-.....Hanzala ibn Ebî Sufyân haber verip söyle demistir: Ben Sâlim'den isittim, söyle diyordu: Ben babam Abdullah ibn Umer'-den isittim, söyle diyordu: Ben Peygamber(S)'den isittim, söyle bu-yürüyordu: "Ava saldirici köpek yâhud davar köpegi olmak müstesna, bir köpek edinen kimsenin hiç sübhesiz her günkü ecrinden iki kirat eksilir".

8-.....Abdullah ibn Umer (R) söyle demistir: Rasûlullah (S): "Davar köpegi yâhud av yaralayici köpekten baska bir köpek edinen kimsenin hayirli amelinden her gün iki kirat eksilir" buyurdu [13].

7- Bâb: Ögretilmis Bile Olsa Köpek Avdan Yedigi Zaman (0 Avi Yemek Haram Olur)

Ve Yüce Allah'in su kavli:
"Kendilerine hangi seyin halâl edildigini sana sorarlar. De ki: Bütün iyi ve temiz nVmetler size halâl edilmistir.
Allah'in size ögrettiginden ögretip terbiye ederek yetistirdiginiz avci hayvanlarin size tutuv er diklerinden de yiyin ve üzerlerine Besmele çekin. Allah'tan korkun. Çünkü Allah hesabi pek çabuk görendir... " (el-Mâide: 4).
"Sâide^nin cem'i olan "Savâid", "Kazanici" demek olan "Kâsibe"nin cem'i olan "Kevâsib" ma'nâsinadir. "Icterahu", "Iktesebü", yânî "Kazandilar" demektir [14].
ibn Abbâs söyle demistir:
Eger köpek avdan yerse, artik o avin etini bozmus, yenilmeye elverislilikten çikarmis olur. Bu takdirde köpek onu ancak kendisi için tutmustur. Yüce Allah:
"Allah'in size ögrettiklerinden ögretip terbiye ederek yetistirdiginiz avci hayvanlarin size tutuv er diklerinden yiyin" buyuruyor. Öyleyse avladigindan yemesine karsilik hayvan dövülür ve yemesini terkedinceye kadar ögretilmeye devam edilir.
Ibn Umer, köpegin yemis oldugu avi mekruh görmüstür. Atâ ibn Ebî Rebâh da: Eger köpek, avladiginin kanini içer de etinden yemezse, o avi ye! demistir [15].

9-.....Adiyy ibn Hatim (R) söyle demistir: Ben RasûluIIah'a sorup:
— Biz su av köpekleriyle av yapmakta olan bir kavimiz (bunlarla avladiklarimizdan yemek bize halâl olur mu)? dedim.
Rasûlullah (S):

— "Allah'in ismini anip da ögretilmis köpeklerini av üzerine gönderdigin zaman öldürseler bile onlarin size tuttuklari avlardan ye. Ancak köpegin avdan yemesi müstesnadir. Çünkü o takdirde ben, köpegin avi kendisi için tutmus olmasindan endîse ederim. Sayet senin köpeklerine baska birtakim köpekler karismis ise, o zaman beraber tuttuklari avi yeme!" buyurdu [16].

8- Avlanan Hayvan Avcidan Iki Yâhud Üç Gün Kayboldugu Zaman, Bu Avin Hükmü Babi

10-.....Bize Âsim, es-Sa'bî'den; o da Adiyy ibn Hâtim(R)'den tahdîs etti ki, Peygamber (S) ona söyle buyurmustur: "Besmele çekip köpegini gönderdigin zaman avi tutar ve öldürürse, onu ye! Eger tuttugu avdan yerse artik sen onu yeme! Çünkü köpek onu ancak kendi nefsine tutmustur. Senin köpegin, üzerlerine Allah 'in ismi anilmayan birtakim yabanci köpeklerle karismis oldugu zaman, onlarin tuttuklari ve öldürdükleri avi yeme! Çünkü sen o avi köpeklerin hangisinin Öldürdügünü bilmezsin. Sen ava atis yapip da avi bir yâhud iki gün sonra (buldugunda), avin üzerindeki kendi okunun vurma izinden baska bir yaralama izi bulunmazsa, o avin etini ye! Eger av vurulduktan sonra suya düsmüsse onu da yeme!"
Ve Abdu'1-A'lâ, Dâvûd ibn Ebî Hind'den; o da Âmir es-Sa'bî'den söyledi ki, Adiyy, Peygamber'e: Ava okunu atar da avin izini iki ve üç gün ta'kîb eder, sonra avi ölmüs olarak ve oku da hayvanda saplamis vaziyette bulur oldugunu söylemis. Peygamber de ona: "Eger isterse avi yer" buyurmustur [17].

9- Bâb: Avci, Avinin Yaninda Baska Bir Köpek Buldugu Zaman (Av Yenmez Olur)

11-..... Adiyy ibn Hatim (R) söyle demistir: Ben:
— Yâ Rasûlallah, ben köpegimi Bismillah diyor, gönderiyorum (onun her avladigi bana halâl olur mu)? dedim.
Peygamber (S):
— "Besmele çekerek köpegini gönderdigin, o da avi yakalayip öldürdügü ve ondan yedigi takdirde, artik sen o avdan yeme! Çünkü köpek onu ancak kendisi için tutmustur" buyurdu.
Ben:
— Ben köpegimi gönderiyorum, sonra onun beraberinde baska bir köpek daha buluyorum, avi bu iki köpekten hangisinin yakaladigini bilemiyorum? dedim.
Peygamber:
— "Bu takdirde sen o avin etini yeme! Çünkü sen Besmele'yi ancak kendi köpegin üzerine çekmistin, baska köpek üzerine çekmemistin" buyurdu.
Ben yine Peygamberce mi'râd denilen iki tarafi ince, ortasi enli odunla avlanan avi sordum. Peygamber:
— "Sen onun sivri tarafiyle aviadiysan o avi ye, enli tarafiyle avladin ve öldürdün ise, o (haram kilinan) vekîze'dir; artik sen onu yeme!" buyurdu [18].

10- Avcilik Yapmak Ve Avcilikla Mesgul Olmak Hakkinda Gelen Hadîsler Babi

12-.....Adiyy ibn Hatim (R) söyle demistir: Ben Rasûlullah'a:
— Biz su köpeklerle av yapmakta olan bir kavimiz (bu halâl mi yoksa haram mi)? diye sordum.
Rasûlullah (S):
— "Ögretilmis köpeklerini Allah'in ismini anarak gönderdigin zaman, onlarin sana tuttuklari avdan ye! Köpegin avdan yemesi hâlinde ise, artik sen yeme! Çünkü ben köpegin o avi ancak kendi cani için tutmus olmasindan endîse ederim. Eger senin köpeklerine baska bir köpek karismis ise, o takdirde de onlarin avladigi avi yeme!" buyurdu [19].

13-.....Hayveibnu Surayh söyle demistir; Ben Rabîa ibnu Yezîd ed-Dimaskî'den isittim, söyle dedi: Bana Ebû Idrîs Âizullah haber verip söyle dedi: Ben Ebû Sa'lebe el-Husenî(R)'den isittim, söyle diyordu: Ben Rasûlullah'a geldim de:
— Yâ Rasûlallah! Bizler, kitâb ehli olan bir kavmin arazîsinde bulunuyoruz, onlarin kaplari içinde yemek yiyoruz. Yine biz av hayvanlari bulunan bir arazîdeyiz, ben orada yayimin oku ile, ögretilmis köpeklerimle ve ögretilmemis köpeklerimle av yapiyorum. Bana bunlardan halâl olanlarini haber ver! dedim.
Rasûlullah (S) söyle cevâb verdi:
— "Kitâb ehli bir kavmin arazîsinde bulunup onlarin kaplarin^-dan yemekte oldugunu zikrettin, bunun cevâbina gelince, söyledir: Eger siz onlarin kaplarindan baska yemek kaplari bulursaniz, kitâb ehlinin kaplarinda yemek yemeyin. Eger onlarinkinden baska kap bulamazsaniz, onlarin kaplarini yikayiniz, sonra onlarin içinde yemek yiyiniz. Avi bulunan bir arazîde oldugunu zikrettin; bunun cevâbina gelince söyledir: Yayinin okuyla avladigin ve Allah'in ismini zikrettigin avi sonra ye! Allah 'in ismini anarak ögretilmis köpeginle avladigin avi da bundan sonra ye! Ögretilmemis köpeginle avladiginda, avi diri iken yetisip bogazlarsan, onu da ye!" buyurdu [20].

14-..... Enes ibn Mâlik (R) söyle demistir: Biz (bir seferde) Merru'z-Zahrân'da iken bir tavsani ürkütüp kaçirdik. Bâzilari arkasindan kostular, nihayet yorulup âciz kaldilar. Ben de hayvanin arkasindan kostum, nihayet onu yakaladim. Ve onu Ebû Talha'ya getirdim. Ebû Talha onun uylugunun üst tarafini ve iki budunu (benimle) Peygamber'e yolladi. Peygamber (S) bu tavsan hediyesini kabul etti [21].

15-.....Ebû Katâde (Hudeybiye yilinda, seferde) Rasûlullah'in beraberinde idi. Nihayet Mekke yolunun bir kisminda oldugu zaman Ebû Katâde bâzi arkadaslanyle beraber geri kaldi. (Çünkü Peygamber onlari, düsmani kesf için göndermisti.) Arkadaslari irâmli idi, Ebû Katâde ise ihrâmsizdi. Ebû Katâde bu sirada bir yaban esegi gördü, hemen atinin üzerine binip dogruldu. Sonra arkadaslarindan kamçisini uzatip vermelerini istedi. Onlar bunu kabul etmeyip çekindiler. Onlardan mizragini istedi, (ihrâmli olduklari için) yine çekinip vermediler. Ebû Katâde bunlari bizzat aldi, sonra yaban esegi üzerine siddetle kosturdu ve onu öldürdü. Rasûlullah'in sahâbîlerinin bâzisi onun etinden yedi, bâzisi da çekinip yemedi. Rasûlullah'a eristikleri zaman bunun yenilip yenilmeyecegini kendisine sordular. Rasûlullah (S): "Bu ancak yenilecek birseydir, Allah onu sizlere yenilecek taam

kildi" buyurmustur [22].

16- Bize Ismâîl tahdîs edip söyle dedi: Bana Mâlik, Zeyd ibn Eslem'den; o da Atâ ibn Yesâr'dan; o da Ebû Katâde'den bunun benzeri olan hadîsi tahdîs etti. Ancak burada Rasûlullah (S): "Onun etinden beraberinizde birsey var mi?" buyurmustur [23].

11- Daglar Üzerinde Avlanmaya Çalismak Babi

17-.....Ebû Katâde'nin himayesindeki Nâfi' ile Tev'eme'nin himayesinde bulunan Ebû Salih söyle demislerdir: Biz Ebû Katâde'-den isittik, söyle dedi: Ben Mekke ile Medine arasinda(ki el-Kâha mevkiinde) Peygamber'in maiyyetinde idim. Peygamber ve sahâbî-leri (Hudeybiye zamaninda umre niyetiyle) ihrama girmislerdi. Ben ise at üzerinde ihrâmsiz bîr adam idim. Ve ben o sirada daglar üzerinde yükseklere çok çikici bir kimse idim. Ben bu vaziyet üzere bulundugum sirada insanlarin birseye dogru sevkle bakmakta olduklarini gördüm. Ben de o seye dogru bakmaya davrandim. Ve o seyin bir yaban esegi oldugunu gördüm. Arkadaslarima:
— Bu nedir? dedim. Onlar:
— Biz bilmeyiz! dediler. Ben:
— O bir yaban esegidir, dedim.
Onlar da:
— O, senin gördügün seydir, dediler. Ben kamçimi yerde unutmustum. Onlara:
— Kamçimi bana uzatip verin! dedim. Onlar:
— Biz o hayvan aleyhine sana yardim etmeyiz, dediler.
Ben de inip kamçimi kendim aldim. Sonra o hayvanin izi üzerinde atimi kosturdum. Çok olmadan hayvana yetistim ve nihayet ayaklarindan yaraladim (hareket edemedi). Akabinde arkadaslarimin yanina geldim ve onlara:
— Haydi kalkin da yaban esegini yüklenip kaldiriverin! dedim. Onlar:
— Biz ona dokunmayiz! dediler.
Bunun üzerine ben onu kendim, atima yükledim ve sonunda onlarin yanina getirdim. Bâzilari onun etini yemekten çekindi, bâzilari da ondan yediler. Ben:
— Sizler için bunun yenilip yenilmeyecegini Peygamber'den soracagim, dedim.
Ve Peygamber'e yetistim de vâki' olan isi kendisine söyledim. Peygamber.(S) bana:
— "Yaninizda ondan birsey var mi?" diye sordu. Ben:
— Evet, var, dedim. Peygamber:
— "Yiyiniz; o, Allah'in sizlere rizk yaptigi bir yiyecektir" buyurdu [24].

12- Yüce Allah'in: "Deniz avi yapmak ve onu yemek -kendinize de, yolcuya da bir fâide olmak üzere- sizin için halâl edildi... " (el-Mâide: 96) Kavli Babi [25]

Ve Umer ibnu'l-Hattâb: Denizin avi, oradan avlanandir; taami da denizin disariya attigidir, demistir. Ebû Bekr es-Siddîk da:

Denizin içinde ölüp de suyun üstüne yükselen halâldir, demistir. ibn Abbâs: Denizin taami ölüsüdür, ancak bundan pis sayip tiksindigin taam degildir, yilan baligi ise onu Yahudiler yemez; onu biz yeriz, demistir.
Peygamber'in sahibi olan Surayh (R):
Denizde yasayan her hayvan zebh edilmistir (yânî halâldir), demistir.
Ata ibn Ebî Rebâh:
Deniz kusuna gelince, ben onu avlayanin kesmesini düsünürüm, demistir.
Ibn Cureyc dedi ki: Ben Atâ ibn Ebî Rebâh'a:
Nehirlerde ve seyl birikintilerinde avlanan da deniz avi midir? diye sordum. O: Evet, dedi, sonra su âyeti
okudu:
“iki deniz bir olmaz, Su çok tatlidir, susuzlugu keser, içimi bogazdan kolay geçer; su çok tuzludur, acidir (bogazi yakar). Bununla beraber siz herbirinden taptaze bir et yersiniz..." (Fâtir: 12).
el-Hasen aleyhi's-selâm su köpeklerinin derilerinden yapilmis bir semer üzerine binmistir. es-Sa'bî: Eger aile halkim kurbagalan yemek isteselerdi, hiç tereddüd etmeden yediririrdim, demistir, el-Hasen el-Basrî kamlumbaga yemekte bir be's görmemistir.
Ibn Abbâs:
Deniz avini ister Hnstiyan, ister Yahûdî, ister Mecûsî de avlasa, ondan ye! demistir.
Ebu'd-Derdâ "el-Murrî" denilen katik hakkinda: Günes sarâbi keser (yânî caiz ve halâl kilar, çünkü sarâb sirke olur), baliklar da güneste kuruyup degisir, halâl olur, demistir (Yânî "Murrî", sarâbin içine tuz ve balik katilip günese konulmaktir ki, bu suretle sarâbin tadi degisir, balik da sarâbdaki acilik ve siddete gâlib olur) [26].

18-.....îbn Cureyc söyle demistir: Bana Amr ibn Dînâr haber verdi ki, kendisi Câbir(R)'den söyle derken isitmistir: Biz Ceysu'l-Habet gazvesine çiktik, Ebû Ubeyde kumandan yapildi. Biz siddetli bir açliga düstük. Bu sirada deniz bize benzeri görülmeyen büyük bir ölü balik atti. Buna " Anber" deniliyordu, tste biz bu baliktan yarim ay yedik. Ebû Ubeyde bunun kaburga kemiklerinden birini alip dikti de bir süvârî bunun altindan geçip gitti [27].

19-.....Amr ibn Dînâr söyle demistir: Ben Câbir(R)'den isittim, söyle diyordu: Peygamber (S) bizleri üçyüz süvârî olarak bir sefere gönderdi. Emîrimiz Ebû Ubeyde idi. Kureys'in bir kervanim gözetliyorduk. Bize siddetli bir açlik isabet etti. Hattâ biz Habat denilen mugaylan fasilesinden dikenli bir agacin yapraklarini, yemislerini yedik. Iste bundan dolayi bu sefere Ceysu'l- Habat ismi verildi. Bu sirada deniz sahile "Anber" denilen büyük bir balik atti. Biz yarim ay bunun etinden yedik ve yagiyle yaglandik, nihayet vücûdlan-miz iyilesti. ¦
Câbir dedi ki: Ebû Ubeyde bu baligin kaburga kemiklerinden birini alip dikti de onun altindan bir süvârî geçti. Bizde bir adam vardi, açlik siddetli oldugu zaman üç tane disi deve kesmisti. Bunlari yedikten sonra tekrar aciktiklarinda üç disi deve daha kesmisti. Sonra Ebû Ubeyde (Umer'in istegi ile) onu develeri kesmekten nehyetti [28].

13- Çekirge Yenilmesi Babi

20-.....Ebû Ya'fûr söyle demistir: Ben Ibnu Ebî Evfâ(R)'dan isittim: Biz, Peygamber(S)'in beraberinde yedi yâhud alti gazvede bulunduk, biz O'nun beraberinde çekirge yiyorduk, dedi.
Sufyân es-Sevrî, Ebû Avâne, Isrâîl, Ebû Ya'fûr'dan; o da Ibn Ebî Evfâ'dan: "Yedi gazve" seklinde söylemistir[29].

14- Mecûsîler'in Kaplari Ve Meyte(Nin Hükmü) Babi

21-.....Bana Ebû Sa'lebe el-Husenî (R) tahdîs edip söyle dedi: Ben Peygamber'e geldim de:
— Yâ Rasûlallah! Biz kitâb ehli arazîsinde bulunuyoruz ve onlarin kaplari içinde yiyoruz. Yine biz av arazîsinde bulunuyoruz, ben yayimla av yapiyorum, ögretilmis ve ögretilmemis köpegimle de av yapiyorum, dedim.
Peygamber (S):
— "Kitâb ehli arazîsinde bulundugunu zikrettin, bunun cevâbi sudur: Sizler bundan ayrilma bulamamaniz hâli müstesna, onlarin kaplari içinde yemeyiniz. Ayrilma bulamazsaniz, o takdirde kaplari yikayiniz, sonra içlerinde yiyiniz. Av arazîsinde bulundugunu zikrettin; bunun cevâbi sudur: Sen Allah 'in ismini anarak ögretilmis köpeginle avladigin avi da ye! Ögretilmemis köpeginle avladigini, ölmeden yetisip bogazlarsan, onu da ye!" buyurdu[30].

22-.....Seleme ibnu'1-Ekva' (R) söyle demistir: Hayber'i fethettikleri günün aksamina girdikleri zaman mücâhidler birçok atesler yaktilar. Peygamber (S):
— "Bu atesleri ne üzerine yaktiniz?" diye sordu. Mücâhidler:
— Evcil eseklerin etlerini pisirmek üzere yaktik, dediler. Peygamber:
— "Bu etleri dökünüz ve tencerelerini de kiriniz!" buyurdu. Bu emir üzerine topluluktan bir adam ayaga kalkti da:
— Içlerindekileri döksek de tencereleri yikasak (olur mu)? dedi. Peygamber:
— "Yâhud öyle yapin!" buyurdu[31].

15- Kesilecek Hayvan Üzerine "Bismillah" Demek Ve Kasden Besmeleti Terkeden Kimse Babi

Ibn Abbâs:
Kesme sirasinda Besmele'yi unutanin kestigini yemekte be's yoktur, demistir.
Yüce Allah da:
"Üzerlerine Allah'in ismi anilmayanlardan yemeyin. Çünkü bu, muhakkak ki bir fisktir..." (el-En'âm: 121) buyurdu. Unutan ise "'Fâsik" diye isimlendirilmez.
Devami da sudur:
iiFVl-hakîka seytânlar, sizinle mücâdele etmeleri için kendi dostlarina mutlakaa telkinlerde [32]

bulunurlar. Eger onlara itaat ederseniz, sübhesiz ki, siz de Allah'a es taniyanlardansinizdir"

23-..... Râfi' ibn Hadîc (R) söyle demistir: Biz (Huneyn dönüsünde Tihâme'deki) Zu'1-Huleyfe mevkiinde Peygamber (S) ile beraber bulunduk. Insanlara bir açlik isabet etti. Biz (Huneyn'de) birçok deve ve koyun ele geçirmistik. Peygamber ordunun arkalarinda kalmisti. Sahâbîler acele edip ganimet hayvanlarindan kesip tencerelere yerlestirmislerdi. Peygamber onlara ulasti ve emretti de tencereler devrildi. Bundan sonra Peygamber ganîmet mallarini taksim etti. (Develerin ve koyunlarin taksiminde) on koyunu bir deveye denk saydi. Bu sirada develerden birisi kaçmisti. Ordu içinde pek az at bulunuyordu. Mücâhidler onu ta'kîb ettilerse de deve onlari yorup âciz birakti. Mücâhidler'den bir adam ona ok atip vurdu da bu sebeble Allah onu habsedip durdurdu. Bunun üzerine Peygamber (S):
— "Vahsî hayvanlarin kaçaklari gibi, bu hayvanlarin da muhakkak kaçaklari vardir. Bunlardan biri sizin zarariniza kaçarsa, ona böyle muamele ediniz (yânî avlar gibi vurunuz)" buyurdu.
Ubâde söyle demistir: Dedem, Peygamber'e dedi ki:
— Bizler yarin düsmana kavusacagimizi umuyoruz, yâhud düsmana kavusmaktan endîse ediyoruz. Beraberimizde biçaklar da bulunmaz. Bu hâlde kamislarla hayvan kesebilir miyiz? diye sormus.
Peygamber:
— "Bol kan akitan hersey ile kesilir, üzerine Allah'in ismi ani-lirsa ondan ye! Yalniz disler ve tirnaklarla kesilmez. Bunun sebebini size haber verecegim: Dise gelince; bu bir kemiktir (kesmez), tirnaklara gelince; onlar da Habesliler'in biçaklaridir" buyurdu [33].

16- Ibâdet Için Dikilmis Taslara Ve Putlara Kesilen Hayvanlar Babi

24-.....Mûsâ ibn Ukbe haber verip söyle dedi: Bana Salim haber verdi ki, kendisi babasi Abdullah ibn Umer(R)'den isitmistir. Abdullah söyle tahdîs ediyordu: Rasûlullah (S) mekke yakinindaki Beldan vadisinin alt tarafinda Zeyd ibn Amr ibn Nufeyl ile bulustu. Bu bulusma kendisine vahy indirilmesinden önce idi. Orada Rasûlullah, Zeyd ibn Amr'a içinde et yemegi bulunan bir sofra takdîm^tti. Zeyd bundan yemeyi kabul etmedi, sonra da (bu sofrayi Peygamber'e tak-dîm etmis olan Kureys topluluguna hitaben):
— Ben sizin putlariniz üzerine kesmekte oldugunuz hayvanlarin etlerinden yemem, ben üzerine Allah'in ismi anilmis olanlardan baskasini yemem, demistir [34].

17- Peygamber(S)'In: 'Allah'in ismi üzere kessin" (Kavli) Babi

25-.....Bize Ebû Avâne, el-Esved ibn Kays'tan tahdîs etti ki, Cundeb ibnu Sufyân el-Becelî (R) söyle demistir. Bizler bir kurban bayrami günü Rasûlullah'in beraberinde kurban kestik. Bir de gördük ki, birtakim insanlar kurbanlarini namazdan evvel kesmisler. Peygamber (S) namazdan ayrilinca onlarin namazdan önce kurbanlarini kesmis olduklarini gördü. Bunun üzerine: "Her kim namazdan evvel kurbanini kestiyse, onun yerine bir baska kurban daha kessin. Biz namazi kihncaya kadar kesmemis olan da Allah 'in ismini söylemekle beraber kessin" buyurdu [35].

18- Kamis, Beyaz Çakmak Tasi Ve Demirden Bol Kan Akitan Seyler(Le Kesmek) Babi

26-.....Bize Mu'temir, Ubeydullah'tan; o da Nâfi'den tahdîs etti. Nâfî', Ka'b ibn Mâlik'in oglundan isitmistir. O, Abdullah ibn Umer'e haber veriyordu. Ona da babasi Ka'b ibn Mâlik (R) söyle haber vermistir: Kendilerinin bir cariyesi vardi. Bu kadin Sel' Dagi'nda onlarin koyun sürüsünü güderdi. Bu kadin bir gün güttügü sürüden ., bir koyunun ölmek üzere oldugunu gördü de hemen sert bir tasi kirdi " ve keskin tas parçasiyle koyunu kesti. Ka'b aile halkina:
— Ben Peygamber'e gidip bunu O'ndan soruncaya kadar yâhud Peygamber'e soracak bir kimse gönderip Ögreninceye kadar koyunun etinden yemeyin, dedi.
Akabinde ya kendisi Peygamber'e geldi yâhud birisini gönderdi de koyunun kesilme suretini sordu. Peygamber (S) koyunun etini yemeyi emretti [36].

27-.....Bize Cuveyriye, Nâfi'den; o da Selime ogullari'ndan bir adamdan tahdîs etti ki, o adam, Abdullah ibn Umer'e söyle haber vermistir: Ka'b ibn Mâlik'in bir cariyesi vardi. Bu kadin Medî-ne çarsisina yakin olan -ki o Sel' Dagi'dir- Cumeyl'de Ka'b'in koyun sürüsünü güderdi. Bir koyun yaralandi. Kadin hemen bir tas kirip, onunla koyunu kesti. Kadinin bu kesme suretini Peygamber'e zikrettiler. Peygamber (S) onlara bu koyunu yemelerini emretti [37].

28-..... Râfi' ibn Hadîc (R):
— Yâ Rasûlallah! Bizim (hayvan kesecek) biçaklarimiz yoktur? dedi.
Rasûlullah (S):
— "Üzerine Allah'in ismi anilarak bol kan akitan herseyle kestigini ye! Yalniz tirnaklarla disler müstesnadir. Tirnaklara gelince, onlar Habesliler'in biçaklaridir. Dislere gelince, o bir kemiktir (kes-mez)" buyurdu.
Ve bir deve kaçmisti. Onu (Allah, ordudan bir adamin attigi ok sebebiyle) habsetmisti. Bunun üzerine Rasûlullah:
— "Vahsî hayvanlarin kaçicilari gibi, evcil hayvanlarin da kaçaklari vardir. Bunlardan biri size galebe ederse, ona böyle muamele ediniz" buyurdu [38].

19- Kadinin Ve Cariyenin Kestigi Hayvan Babi

29-.....Bize Abde, Ubeydullah'tan; o da Nâfi'den; o da Ka'b ibn Mâlik'in bir oglundan; o da babasindan haber verdi ki, bir kadin bir tas parçasiyle bir koyunu kesmis. Bu Peygamber'den soruldugunda Peygamber (S), bu koyunun yenmesini emretmistir.
el-Leys de söyle dedi: Bize Nâfi' tahdîs etti. Kendisi Ensâr'dan olan bir adamdan isitmistir. O adam, Abdullah ibn Umer'e, Peygamber'den olmak üzere: Ka'b'in bir cariyesi vardi... diyerek bu hadîsi haber veriyordu [39].

30-.....Bana Mâlik, Nâfi'den; o da Ensâr'dan olan bir adamdan; o da Muâz ibn Sa'd'dan yâhud Sa'd ibn Muâz'dan tahdîs etti ki, o söyle haber vermistir: Ka'b ibn Mâlik'in Sel' Dagi'nda koyun sürüsünü güden bir cariyesi vardi. O sürüden bir koyun yaralandi. Câriye koyun ölmeden yetisti de onu keskin bir tasla kesti. Bu vak'a Peygamber'e soruldu. Peygamber (S):
— "O koyunu yiyiniz" buyurdu [40].

20- Bâb: Dis, Kemik Ve Tirnakla Kesim Yapilmaz

31-.....Bize Sufyân es-Sevrî, babasi Saîd ibn Mesrûk'tan; o da Ubâde ibn Rifâa'dan tahdîs etti ki, Râfi' ibn Hadîc (R): Peygamber (S): "Dis ile tirnak müstesna, bol kan akitan herseyle kestigini ye!" buyurdu, demistir [41].

21- Çölde Oturanlarin Ve Benzerlerinin Kestikleri Hayvanlar Babi

32-..... Bize Usâme ibnu Hafs el-Medenî, Hisâm ibn Urve'den; o da babasi Urve'den; o da Âise(R)'den söyle tahdîs etti: Bir topluluk Peygamber (S)'e:
— Bir kavim bize et getiriyorlar. Biz ise bunun üzerine Allah'in ismi anildi mi yâhud anilmadi mi bilmiyoruz, dediler.
Peygamber:
— "Bu et üzerine siz Allah'in ismini söyleyiniz ve onu yiyiniz" buyurdu.
Âise: Bu soranlar küir devrine yakin kimselerdi, demistir.
Bu hadîsi ed-Derâverdfden rivayet etmekte Usâme ibn Hafs'a Alî ibnu'l-Medînî mutâbaat etmistir. Yine Usâme'ye, Ebû Hâlid ile et-Tufâvî de mutâbaat etmislerdir [42].

22- Harb Ehli Olan Yâhud Harb Ehli Olmayan Kitâblilarin Kestikleri Hayvanlar Ve Yaglari Babi

Ve Yüce Allah'in su kavli:
"Bugün size bütün iyi ve temiz seyler halat kilindi. Kendilerine kitâb verilenlerin yiyecegi sizin için halâl oldugu gibi, sizin yiyeceginiz de onlar için halâldir..." (el-Mâide: 5).
ez-Zuhrî de: Arab Hristiyanlar'in kestiklerinde be's yoktur. Eger Allah'tan baskasinin adini söyleyerek kestigini isitirsen, ondan yeme; isitmezsen, onlarin sirkini bildigi hâlde, Allah bunu halâl kilmistir, dedi.
Alî'den de ez-Zuhrfnin sözünün benzeri zikrolunuyor. el-Hasen el-Basrî ile Ibrâhîm en-Nahaî: Sünnet edilmemis kimsenin kestiginde de be's yoktur, demislerdir.
Ibn Abbâs:
"Taâmuhum", "Zebâihuhum" (yâni "Kestikleri") ma'nâsinadir, demistir [43]

33-.....Abdullah ibnMugaffel (R): Biz Hayber kasrini muhasara ediyorduk. Bu sirada bir insan, içinde yag bulunan bir dagarcik atti. Ben hemen onu almak için firladim. Arkama dönünce Peygam-ber(S)'i gördüm de O'ndan utandim, demistir [44].

23- Ehlî Hayvanlardan Âsî Olup Kaçan, Vahsî Hayvan Menzilesinde Olur Bâri

Abdullah ibn Mes'ûd, böyle hayvanin vurulmasini caiz görmüstür.
Ibn Abbâs da: Elinde bulunan ehlî hayvanlardan, kesmesi seni âciz birakan olursa o, av hayvani gibidir (vurulur), demistir.
Yine Ibn Abbâs, kuyu içine düsmüs olan deve hakkinda da: Onu neresinden gücün yeterse oradan tezkiye et, demistir.
Kaçar ehlî hayvan hakkindaki bu hükmü Alî de, Ibn Umer de, Aise de böyle görmüslerdir [45].

34-..... Râfi' ibn Hadîc (R) söyle demistir: Ben:
— Yâ Rasûlallah, bizler yarin düsmanla karsilasacagiz. Yanimizda hayvan kesecek biçaklar bulunmuyor? dedim.
O da:
— "Acele davran (da hayvan bogularak ölmesin) yâhud kesecegin hayvani bol kan akitacak seyle öldür, üzerine Allah'in ismi zik-rolunandan ye! Yalniz disle tirnak müstesnadir. Bunun sebebini sana söyleyecegim: Dise gelince, o bir kemiktir (kesmez). Tirnaga gelince, o da Habesliler'in biçaklaridir" buyurdu.
Biz deve ve koyun ganimetleri elde etmistik. Onlardan bir deve. kaçti. Bir adam ok atip onu habsetti. Bunun üzerine Rasûlullah (S):
— "Vahsî hayvanlarin kaçanlari gibi, ehlî hayvanlarin da kaçanlari vardir. Bunlardan birisi size galebe ederse, ona böyle vurma muamelesi yapiniz" buyurdu [46].

24- Deveyi Gerdandan, Digerlerini Bogazdan Kesme Babi

Ibn Cureyc, Atâ ibn Ebî Rebâh'tan "Zebh ve nahr ancak kesme ve nahr etme yerinde olur" demistir.
Ben Atâ'ya: Zebh edilecek seyi nahr etmem yeter mi?
dedim. Atâ söyle cevâb verdi: Evet, Allah Taâlâ bakara kesmeyi zikretti. Eger nahr edilecek seyi bogazdan kestiysen, -gerdandan kesmek daha sevimli olmakla beraber- bu, caizdir. Zebh, bogaz çukurunun iki tarafindaki kalin damarlarin kesilmesidir.
ibn Cureyc dedi ki: Ben Atâ'ya: Kesici kisi omurganin içindeki siniri kesinceye kadar boyun çukurundaki damarlari kesmeyi geri birakir? dedim. Atâ: Zannetmem, dedi. Ibn Cureyc söyle dedi: Bana Nân" haber verdi ki, Ibn Umer, boyun kemigi içindeki beyaz siniri kesmeyi nehyetmistir. Ibn Umer: Kesen kisi, boyun kemiginin önündeki seyleri keser, sonra kestigi hayvani ölünceye kadar birakir, derdi.
Ve Yüce Allah'in su kavli:
"Bir zaman da Mûsâ, kavmine: 'Allah size herhalde bir sigir bogazlamanizi emrediyor* demisti...

Bunun üzerine o sigiri bulup bogazladilar ki, az kaldi bunu yapmayacaklardi" (el-Bakara: 67-71) [47]
.
Ve Saîd ibn Cubeyr, Ibn Abbâs'tan: Bogazlama, bogazda ve gerdanda olur, demistir.
Ibn Umer, Ibn Abbâs ve Enes: (Kesilecek hayvanlardan kesme hâlinde) basini kopardigi zaman, onu yemekte hiçbir be's yoktur, demislerdir [48].

35-.....Hisâm ibn Urve söyle demistir: Bana kadinim Fâtima bintu'l-Munzir haber verdi ki, Esma bintu Ebî Bekr (R): Biz Peygamber (S) zamaninda ati gerdanindan kestik de onun etini yedik, demistir.

36- Bize Ishâk ibn Râhûye tahdîs etti. O, Abdete'den isitmistir. O da Hisâm'dan; o da zevcesi Fâtima bintu'l-Munzir'den; o da Esma'dan ki, Esma: Biz Rasûlullah (S) zamaninda Medine'de iken beygiri bogazindan kestik de onun etini yedik, demistir.

37-.....Bize Cerîr, Hisâm'dan; o da Fâtima bintu'l-Mimzir'den tahdîs etti ki, Esma bintu Ebî Bekr (R): Biz Rasûlullah (S) zamaninda beygiri gerdanindan kestik de onu yedik, demistir.
Bu hadîsi Hisâm'dan "Nahr" kelimesiyle rivayet etmekte Vekî' ibnu'l-Cerrâh ile Sufyân ibn Uyeyne, Cerîr ibn Abdilhamîd'e mutâ-baat etmislerdir [49].

25- Herhangi Bir Hayvani Diri Iken Bâzi Organlarini Kesmenin, Baglanip Habsedilmis Olarak Iskence Etmenin Ve Canli Atis Hedefi Yapmanin Mekruh (Yâni Çirkin) Olmasi Babi

38-.....Hisâm ibn Zeyd söyle dedi: Ben, dedem Enes ibn Mâlik'in beraberinde (Haccâc ibn Yûsuf'un amca oglu ve Basra vâlî naibi olan) el-Hakem ibnu Eyyûb'un yanina girdim. Enes, birtakim oglan çocuklari yâhud gençler gördü ki, onlar bir tavugu atis hedefi dikmisler de ona atis yapmaktalar. Bunun üzerine Enes:
— Peygamber (S) hayvanlarin (atis yapmak için) baglanip hab-sedilmelerini nehyettî, dedi.

39-.....Bize Ishâk ibnu Saîd ibn Amr, babasindan haber verdi ki, o Ibn Umer'den tahdîs ederken isitmistir: Ibn Umer, Yahya ibn Saîd'in yanina girmis. Bu sirada Yahya'nin ogullarindan bir oglan bir tavugu baglamis da ona atis yapiyordu. Ibn Umer tavuga dogru yürüyüp nihayet onu bagindan çözmüs, sonra o tavugu ve ona atis yapan oglani beraberine alip getirmis de:
— Oglanlarinizi bu kusu öldürmek için habsetmelerinden men' ediniz. Çünkü ben Peygamber(S)'den isittim; O, herhangibir hayvanin yâhud baskasinin öldürmek için baglanip habsedilmesini nehyet-ti, demistir.

40-.....Saîd ibn Cubeyr söyle demistir: Ben Ibn Umer'in yaninda idim. Beraberindeki topluluk, bir tavugu hedef dikip de atis yapmakta bulunan birtakim gençlerin yâhud bir grup insanin yanina ugradilar. Bu atis yapanlar Ibn Umer'i görünce, atistan dagildilar. Ibn Umer:
— Bu tavugu kim dikti? Iyi biliniz ki, Peygamber (S) canli bir hayvani böyle atis hedefi edinen

kimseye la'net etti, dedi.
Bu hadîsi Su'be'den rivayet etmekte Süleyman ibn Harb, Ebû Bisr'e mutâbaat etmistir.

41- Bize Minhâl, Saîd ibn Cubeyr'den; o da Ibn Umer'den: Peygamber (S) canli hayvana böyle müsle (yânî iskence ve azâb) yapana la'net etti, diye tahdîs etti.
Adiyy ibn Sabit, Saîd ibn Cubeyr'den; o da Ibn Abbâs'tan; o da Peygamber'den, buna yakin lafizla olan hadîsi söyledi.

42-.....Bana Adiyy ibnu Sabit haber verip söyle dedi: Ben Abdullah ibnu Yezîd'den isittim ki, Peygamber (S) açiktan ve zorla baskasinin malini almaktan ve bir canlinin organlarini kesmekten neh-yetmistir [50].

26- Tavuk Eti Babi

43-.....Ebû Mûsâ, yânî el-Es'arî (R): Ben Peygamber(S)'i tavuk eti yerken gördüm, demistir [51].

44-.....Zehdem ibn Mudarrib el-Cermî söyle demistir: Biz, Ebû Mûsâ el-Es'arî'nin yaninda bulunuyorduk. Bizimle Cerm'den olan su kabile arasinda kardeslik akdi oldugu için, onlar tarafindan Ebû Musa'ya, içinde tavuk eti bulunan bir yemek getirildi. Topluluk içinde kizil suratli bir adam da oturmaktaydi ve bu adam sofrasina yaklasmamisti. Ebû Mûsâ ona:
— Yemege yaklas! Ben Rasûlullah(S)'i tavuk etinden yerken gördüm, dedi.
O adam:
— Ben bu hayvanin, igrendigim bir seyi yedigini gördüm de bir daha tavuk eti yememege yemîn ettim, dedi.
Ebû Mûsâ, ona:
— Sofraya yanas! Ben sana haber veriyorum -yâhud söylüyorum-: Ben, Es'arîler'den bir topluluk içinde Peygamber'in yanina geldim. O'nu öfkeli bir hâlde buldum. Kendisi (Tebûk seferi hazirligi için) sadaka develerinden birtakim develeri taksim ediyordu. Biz de binmek ve yüklemek için kendisinden deve istedik. Rasûlullah bizleri develere yüklemeyecegine" yemîn etti. "Yanimda sizleri üzerine yükleye-biîecegim deve yoktur" buyurdu. Sonra Rasûlullah'a deve ganimetleri getirildi. Bunun üzerine: "Es'arîler nerede, Es'arîler nerede?" dedi.
Ebû Mûsâ dedi ki: Akabinde Rasûlullah bizlere yüksek hörgüç-lü ve beyazli bes tane deve verdi. Biz develeri alinca biraz eglendik. Ben arkadaslarima:
— Rasûlullah yaptigi yemini unuttu. Vallahi bizler Rasûlullah'i yemininden gaflette birakip, unutturduk; biz bundan sonra felah bulmayiz! dedim.
Ve hemen Peygamberdin yanina döndük ve:
— Yâ Rasûlallah! Biz Sen'den bizleri develere yüklemeni (yânî bize deve vermeni) istemistik. Sen de bizi deveye yüklemeyecegine ye-mîn etmistin. Biz Sen'in bu yeminini unuttun zannettik! dedik.
Rasûlullah:
— "Sübhesiz sizleri develere yükleyen ancak Allah'tir. Vallahi ben eger Allah isterse, birseye yemîn eder de yemin ettigim seyden baskasini daha hayirli görürsem, muhakkak o daha hayirli olan

isi yaparim ve yeminimi keffâretle çözerim" buyurdu [52].

27- Atlarin Etleri Bâbî

45-.....Bize Hisâm ibn Urve, Fâtima bintu'l-Munzir'den tahdîs etti ki Esma bintu Ebî Bekr (R): Biz Rasûlullah (S) zamaninda bir beygiri gerdanindan kestik de onu yedik, demistir.

46-.....Bize Hammâd ibn Zeyd, Amr ibn Dînâr'dan; o da Muhammed ibn Alî ibni'l-Hüseyin'den tahdîs etti ki, Câbir ibn Abdil-lah (R): Peygamber (S) Hayber muhasarasi gününde esek etlerinden yemeyi nehyetti, atlarin etleri hususunda ruhsat verdi, demistir [53].

28- Ehlî Eseklerin Etleri(Ni Yemenin Haram Kilinmasi) Babi

Bu konuda Seleme ibnu'l-Ekvâ'in Peygamber'den rivayet ettigi hadîs vardir [54].

47-.....Bize Abde, Ubeydullah'tan; o da Sâlim'den; o da Nâfi'den; o da Ibn Umer(R)'den: Peygamber(S)'in Hayber günü ehlî eseklerin etlerinden nehyettigini haber verdi.

48-.....Bana Nâfi' tahdîs etti ki, Abdullah ibn Umer (R): Peygamber (S) evcil eseklerin etlerinden nehyetti, demistir.
Abdullah ibnu'l-Mubârek, Ubeydullah'tan; o da Nâfi'den olmak üzere Yahya'ya mutâbaat etmistir. Ebû Usâme de Ubeydullah'tan; o da Sâlim'den diye söylemistir.

49-.....Bize Mâlik, Ibn Sihâb'dan; o da Muhammed ibn Ali nin iki oglu Abdullah ile el-Hasen'den; onlar da babalari Muham-med'den haber verdi ki, Alî ibn Ebî Tâlib (R): Rasûlullah (S) Hayber yilinda mut'a denilen muvakkat nikâhtan ve evcil eseklerin etlerinden nehyetti, demistir.

50-.....Bize Hammâd ibn Zeyd, Amr ibn Dinar'dan; o da Muhammed ibn Alî el-Bâkir'dan tahdîs etti ki, Câbir ibn Abdillah (R): Peygamber (S) Hayber günü eseklerin etleri(ni yemek)ten nehyetti, atlarin etleri hususunda ruhsat verdi, demistir.

51-.....Su'be söyle demistir: Bana Adiyy ibn Sabit tahdîs etti ki, el-Berâ ibn Âzib ile Abdullah ibn Ebî Evfâ (R) ikisi de: Peygam-be- (S) eseklerin etlerini (yemekten) nehyetti, demislerdir.

52-.....Ebû Idrîs söyle haber vermistir: Ebû Sa'lebe el-Husenî (R): Rasûlullah (S) ehlî eseklerin etlerini haram kaldi, demistir.
Bu hadîsi Ibn Sihâb'dan rivayet etmekte ez-Zubeydî ile Ukayl, Salih ibn Keysân'a mutâbaat etmislerdir.
Imâm Mâlik, Ma'mer ibn Râsid, el-Mâcisûn, Yûnus ibn Yezîd ve Muhammed ibn Ishâk, ez-Zuhrî'den olmak üzere: Peygamber (S)

dört ayakli hayvanlardan azidisli olanlarin hepsinden nehyetti, diye söylediler [55].

53-.....Muhammed ibn Sîrîn'den; o da Enes ibn MâIik(R)'ten söyle haber vermistir: RasûIullah(S)'a bir gelen geldi de:
— Esek yenildi, dedi.
Bundan sonra bir gelen daha geldi ve o da:
— Esekler yenildi, dedi. Sonra bir gelici daha geldi de:
— Esekler tüketildi, dedi.
Bunun üzerine Rasûlullah bir nidâciya emretti, o da insanlar içinde:
— Sübhesiz Allah ve Rasûlü sizleri ehlî eseklerin etlerinden neh-yediyorlar, çünkü esek eti pistir! diye nida etti.
Bu nida akabinde tencereler ters çevrilip döküldü, hâlbuki tencereler etlerle kaynayip duruyordu [56].

54-.....Bize Sufyân ibn Uyeyne tahdîs etti ki, Amr ibn Dînâr söyle demistir: Ben Câbir ibn Zeyd'e:
— Bâzi insanlar "Rasûlullah (S) ehlî eseklerin etlerini yemekten nehyetti" diye söylüyorlar, dedim.
Câbir ibn Zeyd söyle dedi:
— Bunu'Basra'da bizim yanimizda el-Hakem ibnu Amr el-Gifârî (R) söylüyordu. Lâkin bunu ilimde bir deniz olan Abdullah ibn Ab-bâs men' edip, su âyeti okudu: "De ki: Bana vahyolunanlar arasinda, yiyen bir kimsenin yiyecegi içinde (sizin haram dediklerinizden böyle) haram edilmis birsey bulmuyorum. Yalniz ölü, dökülen kan... *' (eI-En'âm:145) [57].

29- Azidisli Yirtici Hayvanlarin Hepsinin Yenmesinin Nehyi Babi

55-..... Bize Mâlik, Ibn Sihâb'dan; o da Ebû Idrîs el-Havlânî'den; o da Ebû Sa'lebe Cursûm el-Husenî(R)'den: Rasûlullah(S) dört ayakli hayvanlarin azi disi olanlarin hepsinin etini yemekten neh-yetti, diye haber vermistir.
Bu hadîsi ez-Zuhrî'den rivayet etmekte Yûnus ibn Yezîd, Ma'-mer ibn Râsid, Sufyân ibn Uyeyne ve el-Mâcisûn; bunlarin dördü de Imâm Mâlik'e mutâbaat etmislerdir [58].

30- Ölmüs Hayvanlarin Derileri Babi

56-.....Salih ibn Keysân söyle demistir: Bana Ibn Sihâb tahdîs etti; ona da Ubeydullah ibnu Abdillah haber vermistir: Ona da Abdullah ibn Abbâs (R) söyle haber vermistir: Rasûlullah (S) ölmüs bir koyunun yanindan geçti de:
— "Bunun derisinden faydalansaydimz ya!" buyurdu. Sahâbîler:
— Bu, ölmüs bir hayvandir! dediler. Rasûlullah:
— "Ölü hayvanin ancak etini yemek haram kilindi" buyurdu.

57-.....Sabit ibn Aclân söyle demistir: Ben Saîci ibnu Cubeyr'den isittim, söyle dedi: Ben Ibn A.bbâs(R)'tan isittim, söyle diyordu: Peygamber (S) ölmüs bir disi keçinin yanina ugradi da: "Bunun sâ-hibleri üzerine hiçbir günâh olmaz, keski bunun derisiyle faydalansa-lardi" buyurdu [59].

31- Misk(In Hükmü) Babi

58-.....Ebû Hureyre (R): Rasûlullah (S): "Allah yolunda yaralanan herbir yarali muhakkak kiyamet gününde yarasi kan akitarak gelir: Kani kan renginden, kokusu ise misk kokusudur" buyurdu, demistir [60].

59-.....Bize Ebû Usâme Hammâd, Bureyd'den; o da Ebû Burde'den; o da Ebû Mûsâ(R)'dan tahdîs etti ki, Peygamber (S) söyle buyurmustur: "Iyi arkadas ile kötü arkadasin meseli, misk tasiyicisi ile ates üfleyip saçan demirci körügü gibidir: Misk tasiyicisi ya sana bir mikdâr verir, yâhud sen ondan biraz satin alirsin, yâhud da ondan güzel bir koku bulur koklarsin. Demirci körügüne gelince, onu üfürmesi ya senin elbiseni yakmak, yâhud da sen ondan çirkin bir koku koklamak durumundasin" [61].

32- Tavsan (Etinin Halâl Oldugu) Babi

60-..... Enes ibn Mâlik (R) söyle demistir: Biz Merru'z- Zahrân'da iken bir tavsan ürkütüp kaçirmistik. Topluluk arkasindan kostular, fakat yoruldular. Ben hayvani tuttum ve onu (üvey babam) Ebû Talha'ya getirdim. Ebû Talha onu kesti. Sonra uylugunun üst tarafini -yâhud söyle demistir: Iki budunu- Peygamber(S)'e gönderdi, Peygamber de bunu kabul etti [62].

33- Keler (Yemenin Halâl Oldugu) Babi

61-.....Abdullah ibn Dînâr tahdîs edip söyle demistir: BenIbn Umer(R)'den isittim: Peygamber (S): "Ben keleri yemem, onu haram da kilmam" buyurdu, diyordu [63].

62- Bize Abdullah ibn Mesleme, Mâlik'ten; o da Ibn Sihâb'dan; o da Ebû Umâme ibn Sehl'den; o da Abdullah ibn Abbâs(R)'tan;' o Ja Hâlid ibnu'l-Velîd (R)'den olmak üzere söyle tahdîs etti: Hâlid, Rasûlullah'in beraberinde olarak Meymûne'nin evine girdi. Akabinde kizartilmis keler getirildi. Rasûlullah elini ona dogru uzatti. Tam bu sirada kadinlarindan biri:
— Rasûîullah'a yemek istedigi seyin ne oldugunu haber verin, dedi.
Oradakiler:
— Bu kelerdir yâ Rasûlallah! dediler. Rasûlullah elini kelerden kaldirdi. (Hâlid dedi ki:) Ben:
— Bu haram midir yâ Rasûlallah? diye sordum. Rasûlullah: "Hayir, lâkin bu benim kavmimin arazîsinde yoktur. Onun için ben bundan kendimi tiksiniyor hissederim" buyurdu. Bunun üzerine

ben o keleri kendime dogru çektim de Rasûlullah bakarken onu yedim, demistir [64].

34- Bâb: Donmus Yâhud Erimis Yag Içine Fare Düstügü Zaman (Hüküm Nasildir)?

63-.....ez-Zuhrî tahdîs edip söyle demistir: Bana Ubeydullah ibnu Abdillah ibn Utbe haber verdi ki, kendisi Ibn Abbâs'tan isit-mistir: O da Meymûne'den söyle tahdîs ediyordu: Yag içine bir fare düstü de orada öldü. Bu, Peygamber'e soruldu. Peygamber (S):
— "Fare ile etrafindakileri (alip hepsini) atiniz ve yagi yiyiniz" buyurdu.
(Buhârî'nin üstadi Alî ibnu'l-Medînî tarafindan râvî) Sufyân ibn Uyeyne'ye:
— Ma'mer bu hadîsi ez-Zuhrî'den; o da Saîd ibnu'l-Müseyyeb'den; o da Ebû Hureyre'den tahdîs ediyor, denildi. Sufyân:
— Ben ez-Zuhrî'den bunu söylerken isitmedim. Aneak Ubeydul-lah'tan; o da Ibn Abbâs'tan; o da Meymûne'den; o da Peygamber'-den senediyle olmak üzere isittim. Ve ben bu hadîsi Zuhrî'den birçok kerre isitmisimdir, dedi [65].

64-.....Zuhrî'ye; zeytin yagi içine, donmus yâhud donmamis tereyagi içine düsüp de ölen bir hayvan, bir fare yâhud baska bir canlinin hükmü soruldugunda, Zuhrî: Bize, Rasûlullah'm yag içinde ölmüs farenin ve fareye yakin olan kisimlarin alinip atilmasini, sonrasinin yenilmesini emrettigi, Ubeydullah ibn Abdillah hadîsinden olarak ulasti, demistir.

65-.....Bize Mâlik, Ibn Sihâb'dan; o da Ubeydullah ibn Abdillah'tan o da ibn Abbâs'tan; o da Meymûne(R)'den tahdîs etti ki, Meymûne: Peygamber(S)'e yag içine düsmüs farenin hükmü soruldu da: "Fareyi ve etrafindaki kismi atiniz ve o yagi yiyiniz" buyurdu, demistir.

35- Insan Ve Hayvanin Yüzüne Damca Ve Alâmet Vurulmasinin Nehyi) Babi

66-.....IbnUmer (R) yüzün alâmetlenmesini kerîh görmüstür.
Ibn Umer:
— Peygamber (S), yüzün, suratin alâmetlenip dögün yapilmasini nehyetti, demistir.
Kuteybe ibn Saîd: Bize el-Menkazî, Hanzala'dan tahdîs etti de, bunda: "Yüzün vurulmasini nehyetti, dedi" seklindeki hadîsi rivayet etmekte Ubeydullah ibn Musa'ya mutâbaat etmistir [66].

67-.....Enes ibn Mâlik (R) söyle demistir: Peygamber (S) deve ahirinda zekât develeriyle mesgul bulundugu bir sirada yeni dogan kardesim Abdullah'i teberrüken hurma çignemiyle damagini ogalamasi için yanina girdim. Bu sirada Peygamber'i zekât koyunlarina -öyle sanirim ki kulaklarina- damga vururken gördüm [67].

36- Bâb: Bir Topluluk Kâfirlerden Bir Ganimet Elde Ettiginde, Kendilerinden Bâzilari Taksimden Önce Sâhiblerinin Emri Olmaksizin Koyun Yâhud Deve Keserlerse, Râfi' Ibn

Hadîc'in Peygamber'den Rivayet Ettigi Hadîsten Dolayi, O Hayvan Yenilmez

Tâvûs ibn Keysân île Ikrime, hirsizin kestigi hayvan hakkinda: Onu atiniz (yemeyiniz, çünkü haramdir), demislerdir [68].

68-.....Râfi' ibn Hadîc (R) söyle demistir: Ben Peygamber'e:
— Bizler yarin düsmanla karsilasiriz. (Hayvan kesmek için) yanimizda biçaklar da yoktur? dedim.
Peygamber (S):
— "Üzerlerine Allah'in ismi anilip da bol kan akitan herseyle kesilen hayvanlari yiyiniz; kesici âlet dis ve tirnak olmadigi müddetçe. Bunun sebebini sizlere söyleyecegim: Dise gelince; o bir kemiktir (kesmez), tirnaga gelince; o da Habesliler'in biçaklaridir" buyurdu.
(Râfi' dedi ki:) Insanlarin sür'atli olanlari, yânî öncüleri ileri gittiler de bâzi ganimetlerden elde ettiler. Peygamber (S) de ordunun arkasinda idi. Önde gidenler (ganimet hayvanlarindan kesip) tencereleri dikmislerdi. Peygamber gelince emretti de tencereler devrildi. Peygamber ganîmet mallarini taksim etti ve taksimde bir deveyi on koyuna denk saydi. Sonra ordunun önünde bulunanlardan bir deve kaçti, onlarin yanlarinda atlar da yoktu. Mücâhidlerden biri ona ok atip vurdu. Bu suretle Allah o deveyi hareketten alikoyup habsetti. Bunun üzerine Peygamber:
— "Sübhesiz vahsî hayvanlarin kaçaklari oldugu gibi, ehlî hayvanlarin da kaçaklari vardir. Hayvanlardan biri bu isi yapar, kaçarsa, ona böyle muamele ediniz" buyurdu [69].

37- Bâb: Bir Topluluga Âid Bir Deve Kaçtiginda Onu Topluluktan Bâzisi Ok Atip Da Öldürdügü Zaman Bu Fiiliyle Toplulugun Iyiligini Irâde Etmis Olursa, Bu Isi Caizdir.

Çünkü Râfi'in Peygamber'den getirdigi su haberi buna delâlet eder:

69-.....Râfi' ibn Hadîc söyle demistir: Bizler bir seferde Peygamber(S)'in maiyyetinde idik. Ganîmet develerinden biri kaçti.
Râfi' dedi ki: Bir adam onu ok atip vurdu, böylece onu hareketsiz birakti.
Râfi' dedi ki: Sonra Peygamber (S):
— "Vahsîhayvanlarin kaçaklari oldugu gibi, bu develerin de kaçaklari vardir. Onlardan size galebe edeni olursa, ona böyle muamele edip vurunuz" buyurdu.
Râfi' dedi ki: Ben:
— Yâ Rasûlallah! Bizler gazvelerde ve seferlerde bulunuyoruz, bu sirada hayvan bogazlamak istiyoruz, fakat beraberimizde biçaklar bulunmuyor (kiliçlarimizi da bu iste köreltmek istemiyoruz)? dedim.
Peygamber:
— "Üzerine Allah 'in ismi anilmis olarak kan akitan bir seye bak -yâhud: Bol kan akitan herhangi birseyle öldür- de onu ye! Bu sey dis ve tirnak olmasin. Çünkü dis bir kemiktir (kesmez). Tirnak da Habesliler'in biçaklaridir" buyurdu [70].
Buhârî burada da yine Râfi' hadîsine isaretle istidlal etmis, sonra hadîsin baska yoldan bir rivayetini

tam olarak sevkeylemistir.

38- Muhtâc Ve Çaresiz Olan Kimsenin, Yüce Allah Su Kavilleriyle Ruhsat Verdigi Için, Haramlardan Yemesi(Nin Cevazi) Babi:

'Ey îmân edenler, size rizk olarak verdigimiz seylerin en temiz olanlarindan yiyin, Allah'a sükredin, eger hakîkaten O'na kulluk ediyorsaniz. O size ölüyü, kani, domuz etini, bir de Allah'tan baskasi için kesileni kat Hyyen haram kildi. Fakat kim bunlardan yemege mecbur kalirsa -kimseye saldirmamak ve siniri geçmemek sartiyle- onun üzerine günâh yoktur.

Sübhesiz, ki, Allah çok magfiret edici, çok merhamet eyleyicidir" (el-Bakara: 172-173) [71].
".... Kim son derece açlik hâlinde çaresiz kalirsa, günâha meyi maksadi olmaksizin (haram olan etlerden yiyebilir). Çünkü Allah çok magfiret edici, çok merhamet eyleyicidir"
(el-Mâide: 3) [72].
"Artik üzerine Allah'in ismi anilanlardan yiyin, eger O'nun âyetlerine îmân edenlerseniz. O, size -kendisine
kat'î surette muztarr ve muhtâc bulunduklariniz müstesna olmak üzere- neleri haram kildigini ayri ayri bildirmisken, üzerlerine Allah'in adi anilmis olanlardan yememeniz de ne oluyor? Muhakkak ki, birçoklari (ifâde edecek deliller) ile olmayarak, hevâlariyle halki herhalde saptiracaklar dir. Sübhesiz ki, Rabb 'in haddi asanlari en çok bilendir" (en-En'âm: 118-119) [73].
"De ki; Bana vahyolunanlar arasinda yiyen bir kimsenin yiyecegi içinde (sizin haram dediklerinizden böyle) haram edilmis birsey bulmuyorum. Yalniz gerek ölü, gerek dökülen kan, gerek domuz eti -ki bu sübhesiz bir murdardir- yâhud Allah'tan baskasinin adina bogazlanmis bir fisk olmak müstesnadir. (Bunlar haramdir, bununla beraber) kim muztarr kalirsa tecâvüz etmemek ve (zaruret mikdârini) asmamak üzere (bunlardan yiyebilir). Çünkü Rabb 'in çok magfiret edici, çok merhamet eyleyicidir" (ei-En'âm: I45) [74]
Ibn Abbâs "Damen mesfûkan", "Muherâkan" ma'nâsinadir, demistir.
"Artik Allah'in size rizk olarak verdigi seylerden halâl ve temiz olarak yiyin. Allah'in m'metlerine sükredin,
eger O'na kulluk edeceksiniz* O, size ancak ölüyü, kani, domuz etini, bir de Allah'tan baskasi için kesilmis olan hayvanlari haram kildi. Bununla beraber kim bunlardan yemege muztarr kalirsa, kimseye saldirmamak ve haddi geçmemek sortiyle (yiyebilir). Çünkü Allah hakkiyle magfiret edici, kemâliyle merhamet eyleyicidir'" (en-Nahl: 114-115) [75].

---

[1] Basliktaki Zebâih, Zebîha'mn cem'idir. Zebîha, Mezbûha ma'nâsma olup, bogazlanan hayvan demektir. Sayd da ikinci bâbdan masdardir. Sayd, bazen Ma-sîd yânî avlanmis hayvan ma'nâsma da kullanilir. Nitekim "Lâ taktulu1s-sayde ve entüm hurum" (el-Mâide: 95) âyetinde böyledir.
iste bu kitâb, Zebîha denilen kesim hayvanlari ile av hayvanlarina dâir bâb-lari ihtiva edecektir.
[2] Bu âyet, Hudeybiye senesi inmis ve bu imtihan o sene vâki' olmustu. Rasülul-lah ve sahâbîleri Ten'îm mevkiine vardiklarinda birçok av hayvanlari bunlarin etrafini sarmis, yüklerinin aralarina kadar sokulmuslardi. Elleriyle tutabilecek ve mizraklariyle vurabilecek bir hâlde yaklasmislardi. Sefer hey'eti ihrâmli bulunduklarindan "Siz ihrâmli bulunurken av öldürmeyin... " (el-Mâide: 95)âyetiyle bu av hayvanlarina ihrâmlilann el uzatmalari yasak edilmisti ve bu yasak, bir imtihan idi. Önlerine gelen bu bol av ni'meti karsisinda Allah yasagina boyun egenlerle egmeyenler ayirdedilecekti.
[3]

Bu âyetle "Behîmetu:l-en'âm" denilen yumusak hayvanlar, yâni deve, sigir, davar nevi'leri halâl kilinmistir; bunlari kesip yemek ve baska sekillerde faydalanmak mubahtir. Ancak bunlardan üçüncü âyette sayilacak onbir nevi' müstesnadir. Onlari yemek haramdir.

[4]
Bu âyette sayilan haramlar onbir nevi'dir.

[5]
Ukûd: Akd'in cem'idir. Akd, tevsik olunmus ahid demektir ki, birseyi digerine saglam surette baglayan bag ve dügüme, meselâ ip dügümüne benzetilmistir. Yânî Akd, lügatte siki baglamak ve dügümlemek, muhkem bag ve dügüm demek olup bundan naklen bir kimsenin birseyi iltizâma veya baskasini Ilzam ederek kendini veya digerini baglamasina veya karsilikli baglanmalarina Akd ismi verilmistir ki, I'tikaad da bundandir. Binâenaleyh her akd îcâb ve kabule mütevakkif olmayip bâzilari sirf îcâb ile dahîmün'akid olur ki, adaklar ve müstakbelle alâkali yeminler bu kabildendir.
Ahd dahi lügatte birseyi hâlden hâle hifzedip gözetmektir. Böyle gözetilmesi ilzam veya iltizâm olunan tevsîkaata da Ahd ismi verilir. Bu I'tibâr ile Ahd ve Akd esdeger iseler de Akd kelimesi mîsâk gibi, daha ziyâde bir ihkâm ifâde eder.
Vefa ve îfâ ise Ahd ve Akd'm. geregini edâ etmek, icâbini tamamen icra eylemektir. Burada lam ile süslenmis cemi' olan el~Ukûd, istigrak ifâde eder ki, gerek Allah Taâlâ'nin kullarina lâzim kilip akd eyledigi teklifleri ve dînî hükümleri ve gerek kullarin kendiliklerinden Allah'a karsi akdettikleri nezîrelerI ve yeminleri ve gerekse insanlarin kendi aralarinda sahîh olarak akdeyledikleri emânetler, muameleler ve sâireyle ilgili her nevi' akidleri sâmildir (Hakk Dini, II, 1546-1547).

[6]
Hadîsin "Av üzerine Besmele çekilmesi" basligina uygunlugu çok açiktir. Hadîste üç sey vardir: Avin mesrû'lugu, hakîkaten veya hükmen tezkiyesinin vu-cûbu ve Besmele çekilmesinin vucûbu.
Hadîsin sahâbî râvîsi olan Adiyy ibn Hatim cömertlikle meshur olan Hatim Tâî'nin ogludur. Bu da babasi Hatim gibi cömertlikle meshurdur. Adiyy, Mekke'nin fethi yilinda kendi kabîlesi halkiyle beraber müslümân olmus, hem kendisi, hem kabîlesi halki Islâm'da sebat etmislerdir. Peygamber'in vefatindan sonra Kûfe'de oturup Irak fetihlerinde bulunmustur. Alî zamanindaki ihtilâfta Alî ibn Ebî Tâhb'in maiyyetinde bulunmustur. Hicretin altmissekizinci yilinda Kûfe'de vefat etmistir. Vefatinda yüzyirmi yasinda oldugu bildiriliyor. Mi'râd, iki tarafi ince, sivri, orta yeri kalin ve enli olan ok kalemidir. Bu kalemin sivri ucu ava dokunursa, o avi yemek halâl oluyor. Fakat ortasi kaini ve enli kismi dokunursa, âyette harâmligi bildirilen "Mevkûze", yânî agaç sopa ile murdar öldürülmüs bulunuyor. Hadîs metnindeki "Vekîz", "Mevkûz" manasinadir.

[7]
Ibn Umer'in "Bunduka" hakkindaki bu haberiyle baslik arasinda güzel bir vecih vardir: Mi'râd'm enli tarafiyle Öldürülen hayvanin mevkûze olmasi gibi, "Bunduka" ile öldürülen hayvan da mevkûze'dir. Bu kadar çok ilgi, uygunlugun beyâni hakkinda yeterlidir. Ibn Umer'in bu sözünü Beyhakî, senedli olarak rivayet etmistir (Aynî).
"Bunduka", kurutulmus yuvarlak balçik çamurudur, içi oyuk borudan veya sapandan atilir, iste bu agirligi ile av hayvanini öldürür. Iste bundan dolayi bu nehyedildi. Simdi ise bu kursundan ve demirden yapilip barut yâhud tepici ile atiliyor. Eger bunlarla atilan keskinletilmis ise ok gibi olur ve onunla avlananin yenmesine bir mâni' yoktur.
Bunduk, tüfenk ve yay makûlesiyle atilacak hurda yuvarlak tanelere denir.. (Âsim Efendi).

[8]
Bu, geçen hadîsin ayri yoldan bir rivayetidir. Orada açiklama geçmisti.

[9]
Bu da geçen hadîsin baska yoldan bir rivayetidir.

[10]
Bu hadîsin de baslikla ilgisi su yöndedir: Avin, yay oku ile vurulmasi ve okun da hayvandan daha diri iken avdan ön ayagini yâhud ard ayagini koparip ayirmasi mümkin olur. Bu takdirde hüküm, hadîste bildirildigi gibi olacaktir.
Ibn Mes'ûd'un bu sözünü Ebû Bekr ibn Ebî Seybe senedli olarak rivayet etmistir.

[11]
Basliga uygunlugu açiktir. Ebû Sa'lebe, agaç altinda bey'at eden sahabelerdendir. Hicretin yetmisbesinci yilinda vefat etmistir. Ebû Sa'lebe'nin "Kitâb ehli diyari" dedigi mintika, Sam'dir. Orada Arab kabilelerinden bir kisim halk sakin idiler. Bunlar müslümân olmussa da sonradan bâzilari Hristiyân olmuslardir ki, Gassân Hanedani, Tennûh, Ebû Sa'lebe ogullari'ndan Benû Huseym, Kuzaa kabilesinin bâzi su'beleri Hristiyân olanlardandir.
Ebû Sa'lebe'nin birinci sorusuna Peygamber'in verdigi cevâb açiktir. Bu mufassal cevâb, baska kap bulunurken kitâb ehlinin kaplarini kullanmanin kerahetini gerektirir. Hâlbuki fakîhler baska kap bulunsa da, bulunmasa da yikandiktan sonra kullanmakta kerahet olmadigina hükmetmislerdir.
Hadîsten anlasilan kerahet hükmü ile fakîhlerin kerâhetsizlik içtihadini te'lîf ederek, söyle cevâb verilmistir: Hadîsteki nehy, kitâb ehlinin içinde domuz eti pisirdikleri ve sarâb içtikleri kaplar hakkindadir. Fakîhlerin yikadiktan sonra mutlak surette kerahet olmadigina hükmetmeleri, domuz eti ve sarâb gibi necasetlerde kullanilmayan kaplar hakkindadir. Bir de esyada aslolan temizlik oldugundan bu nevi' necasetlerde kullanildiklari tahakkuk edinceye kadar bu asla dayanarak kîtâb ehli ile Mecûsîler'in kaplarinin temiz oldugu fikhen kabul edilmistir. Hadîste yikanmakla emredilmesi ihtiyâtendir, müstehâbdir.
Ebû Sa'lebe'nin ikinci sorusuna Peygamber'in verdigi cevâbdan su hükümler alinmistir: a. Ava atarken Besmele çekilmek sartiyle okla avlamanin caiz oldugu; b. Besmele çekmenin avlanmanin cevazinda sart oldugu; c. Köpegin ögretilip terbiye edilmis av köpegi olmasi. Avci böyle usta av köpegini Besmele çekerek ava salarsa, o avin yenilecegi, ögretilmeyen köpekle avlandigi zaman arkasindan yetisilip diri iken kesilirse, bu avin da yenilecegi; kesilmeden ölen avin ise yenilmeyecegi... (Aynî).

[12]
Hadîs basligi tavzîh etmektedir. Bu hadîsi Abdullah ibn Mugaffel'den büyük bir Türk âlimi ve hâkimi Ebû Sehl Abdullah ibn Bureyde rivayet etmistir. Ibn Bureyde Eslemî'dir. Gerek kendisi, gerek büyük kardesi Süleyman ibn Bureyde büyük bir medeniyet merkezi olan Merv'de ve Türk camiasinda uzun zaman hâkimlik yapmislardir. Bu sebeble Mervezî nisbetiyle meshurdurlar, ilk önce Süleyman ibn Bureyde kaadi olmus ve yüzbes târîhinde vefat etmis, sonra Abdullah kaadi olup bu vazîfede iken yüzonbes târihinde vefat etmistir.
Sapanla tas atilarak vurulan hayvan etinin haram olmasi, âyette haram oldugu beyân edilen "Mevkûze", yânî tokaçla ve sopa ile vurularak öldürülen hayvan nev'inden olmasi i'tibâriyledir. Bir de bas tarafta geçen el-Mâide: 94. âyette halâl av, "Ellerinizle tuttugunuz ve mizraklarinizla vurdugunuz" diye vasiflanmisti. Sapanla vurulan hayvan bu av sifatini hâiz degildir, mevküzedir. Mevkûze de halâl degildir. Meger ki, hayvan ölmeden yetisilip diri iken kesilmis olsun. Böyle olursa etini yemek caizdir.
Bu hadîsin içine aldigi mühim bir hüküm de Abdullah ibn MugaffeFin sapan atan kimseye "Artik bundan sonra seninle asla konusmam" deyip küsme sidir ki, bununla Peygamber'in sünnetine muhalefet eden kimseyi birakip söz söylememenin caiz oldugu hükmü anlasilir. Bu siddetli hüküm, üç günden fazla mü'minin küs durmasindan nehy cümlesinde dâhil degildir.. (Aynî).

[13]
Bunlarin hepsi îbn Umer'den, fakat ayri ayri yollardan gelen hadîslerdir. Basliga uygunluklari bellidir. Bu rivayet yollarinin çoklugu ile meshur olan hadîslerdendir. Bunun Ebû Hureyre, SInân ibn Ebî Zuheyr gibi baska sahâbîlerden de gelen rivayetleri vardir. Bunlardan bâzisinda zirâat köpegi de istisna edilmistir.
Buna göre av köpegi, çoban köpegi, bag ve bahçeleri koruyan zirâat köpegi -ki buna bekçi köpegi de girer- disinda süs için köpek edinen kimselerin günlük islerinden ikiser kirat eksilecegi haber verilmis oluyor. Demek ki Peygamber, iktisadî bir fayda saglamayan, sirf süs için köpek beslemenin, her gün hayirli amelleri eksilten, yânî iktisâden ve dînen zarar doguran bir mesgale oldugunu bildirmistir.
Bu hadîslerdeki Kirat, lügatte agirlik ölçülerinden bir ölçünün ismidir, beldelere, memleketlere göre mikdâri degisik olmaktadir.

[14]
Cevârih, CârIha'nun cem'idir ki, esasen Cerhken alinmis olup te'sîr ma'nâsi mülâhazasiyle Kâsibe ma'nâsma isim olmustur. Binâenaleyh Cevârih, Kevösib demektir. Bunun için el, ayak ve agiz gibi yaralama ve kazanma âleti olan organlara Cevârih denildigi gibi, av tutan yirtici hayvanlara ve kuslara dahî Kevâ-sib ve Cevârih denilir ki, burada murâd budur. Mükeliibîn, MükeUib'In cem'idir. Mükeliib, teklîb eden, yânî yaralayici hayvanlari ava dadandirip alistiran, avcilik ta'lîm edip ögreten demektir

ki, bir kepek, sahibi tarafindan kiskirtildigi yere gider, çagirilinca icabet eder, avi tutunca habseder, yemez; sahibi almak isteyince kaçmaz, azarlayinca dinler ve bunu en az üç kerre yapip âdet edinirse, muallem yânî ögretilmis sayilir... (Hakk Dîni, II, 1575)

[15] Burada verilmis olan görüsler Saîd ibn Mansûr ve ibn Ebî Seybe gibi diger hadîs âlimlerince senedli olarak rivayet edilmislerdir.

[16] Basliga uygunlugu bellidir.

[17] Bunda iki hüküm vardir: a. Vurulan hayvan kaybolup da bir iki gün sonra bulundugunda avin üzerinde sahibinin yaralama izi bulunursa, bu avin eti yenilir, b. Av vurulduktan sonra suya düserse -suda bogulup ölmüs olmasi ihtimâlinden dolayi- halâl olmaz. Eger okun, avin suya düsmesinden evvel onu öldürdügü tahakkuk ederse, âlimler cumhuru bunun eti yenir, demislerdir.

[18] Bu hadîsin bir benzeri Mi'râd ile av bâbi'nda geçmisti.

el-Mi'râd: Mihrâb vezninde su oka denir ki, yeleksiz ve iki tarafi ince ve ortasi kalin olur; atilan seye ucuyla dokunmayip enli tarafiyle aykiri dokunur (Âsim Efendi).

Bu hadîs, av yapacak hayvani av üzerine gönderirken "Bismillah" demenin sart oldugunu bildiriyor. Çünkü Peygamber, Adiyy'e: "Sen Besmele'yi kendi köpegine çekmistin, baska köpek üzerine çekmemistin" buyurmustur. Besmele hususunda Ibn Sîrîn, Nâfi' ve Sa'bî gibi âlimlerin bâzisi "Avci, usta köpegini saliverirken Besmele'yi bile bile terkederse, o avin eti yenilmez, eger unutarak ve dalginlikla terkederse yenilir" demislerdir.

Safiî: "Besmele ister amden, ister sehven terkedilirse, her iki hâlde avin da bogazlanan hayvanin da eti yenilir" demistir.

[19] Hadîsin basliga uygunlugu "Biz su köpeklerle avcilik yapmakta bulunan bir kavimiz" sözündedir. Bu hadî.ste satmak, yemek için av yapmanin, avcilikla mesgul olmanin mübâhligi hükmü vardir. Tezkiye ve faydalanma sartiyle eglenmek için av yapmak da böyledir, yâni caizdir. Imâm Mâlik eglenmek için av yapmayi mekruh görmüstür. Fakîhlerin bu konudaki görüslerine âid tafsilât serhlerden ve fikih kitâblanndan alinabilir.

[20] Bunun bir rivayeti yakinda geçmisti. Buradaki basliga uygunlugu gizli degildir.

[21] Basliga uygunlugu "Arkasindan kostular, nihayet yorulup âciz Y Mdilar" sözünden alinir. Çünkü bunda tasayyud ma'nâsi vardir. Tasayyud ise avlanma külfetini yüklenme demektir. Bu hadîste:

a. Avlanmak için çalismanin cevazi,
b. Av pesinde kosanlardan birisi bir hayvan avlarsa, ona mâlik olup ar-¦ kadaslannin ortakliklari bulunmayacagi,
c. Birinin bir dostuna az bir sey hediye etmesinin cevazi,
d. Tavsan etinin yenmesi caiz oldugu hükümleri vardir.

[22] Basliga uygunlugu "Sonra yaban esegi üzerine sür'atle kosturdu" sözlerinde-dir. Çünkü bunda, avlanmakta külfet yüklenme ma'nâsi vardir.

Ebû Katâde'nin bu hadîsi Hacc Kitâbi'nda, ayri ayri yollardan, uzun ve kisa metinlerle arka arkaya dört bâbda geçmisti. Hadîsten alinan hükümler orada bildirilmisti. Su kadarin] hatirlatalim: Bu hadîs, Ihrâmsiz kimsenin avladigi avdan, bunu avlarken isaret ve yardim etmemek sartiyfe, ihrâmlilarin yiyebilecegini, yaban esegi avlamanin ve etinin yenilmesinin cevazini açikça bildirmektedir.

[23] Bu da ayni hadîsin bir rivayeti oldugundan yine Hacc'da ve Cihâd'da geçmistir.

[24] Basliga uygunlugu "Ben daglar üzerinde yükseklere çok çikici bir kimse idim" sözünden alinir. Çünkü bunun ma'nâsi "Ben daglar üzerinde yükseklere çikmasi çok olan bir kimseyim"dir. Bu da mesakkat ve tekellüften hâlî olmaz. Baslikta ise tekellüf ma'nâsi vardir. Buhârî'nin muradi, Ebû Katâde'nin bu sirada bir dag üzerinde bulundugudur. Bunun içindir Ebû Katâde, dagdan yâhud attan asagi indim... diyordu... (Aynî).

[25] Deniz avina gelince, baska zaman oldugu gibi, ihramda dahî hem avlamasi, hem yemesi mutlak olarak halâldir. Imâm Safiî "Denizin suyu tâhir ve mutah-hir ve meytesi halâldir" hadîsiyle de istidlal ederek, gerek balik nev'inden olsun, gerek olmasin denizden avlanan her hayvanin halâl olduguna kaail olmus ise de müteâref ve mütebâdir olan baliktir. Balik zebholunmadan yendigi için meyte ta'bîr olunmustur. Yoksa kendi kendine denizde ölen hayvan, balik da olsa yenmez... "Bahr"dan murâd umûmî olarak genis ve çok sulardir ki, nehirleri, gölleri, dereleri, büyük havuzlan ve kaynaklari da sâmildir. Hepsinin hükmü birdir... Iste deniz avi ve taami böyle her zaman halâl ve mübâh, fakat ihramda veya haremde bulunuldugu müddetçe kara avi haramdir (Hafck Dîni, II, 1816).

Bu âyette balik ve sâir deniz hayvanlarinin su içindeki dirilerinin avlanmasi, su içinde ölüp de suyun yüzüne çikanlarinin da tutulup yenilmesinin halâl oldugu bildirilmistir...

[26] Burada nakledüen görüslerin bâzisini Buhârî kendi Târîh'mde, bâzisini da diger hadîsçüer kendi kitâblarinda senedli olarak rivayet etmislerdir. Bunlar serhlerden incelenebilir.

Bu rivâyetlerdeki bâzi ta'bîrlerin ma'nâlan:

et-Tâfî: Denizde ölüp de suyun yüzüne çikarak dolasan balik, diye tercüme olunmustur. Fakat bunun yenilip yenilmeyecegi hakkinda fakîhler arasinda görüs farkliliklari vardir..

Buhârî'nin buradaki rivayetinde Ibn Abbâs, âyetteki taami, Ebû Bekr ile Umer gibi, suda ölüp de suyun üstünde yüzmeye baslayan balikla tefsîr ettikten sonra, mühim bir istisna ile kokmus olanlari çikarmis ve suyun üstünde bayat-1 layip kokanlarin haram olduguna hükmetmistir. Ibn Abbâs'in sözü içinde zikredilen "el-Cirrî", Zimmî vezninde bir cins ma'rûf balik adidir ki, Türkçe'de yilan baligi dedikleridir... ortasi genis, iki tarafi ince bir balik nev'idir de denildi... (Kaamûs Ter.).

Ebu'd-Dei'dâ'nin sözünde geçen "el-Murrî" hakkinda su bilgi verilmistir: Murrî, Dürrî vezninde kâmih dedikleri katiga benzer bir türlü katik adidir. Kâmili, "Tursî" ta'bîr olunan katik olacaktir. Selefte pek tatsiz yaparlar idi, giderek günâgûn ve latîf yapilir oldugundan mutlakaa tursî ve salata ve cacik makûlesine denildi. Ve Murrî, kezâlik bir türlü katiktir, gûyâ ki, merârete, yânî aciya mensûbdur. Sirke, sibzâb ve tuz ve biber ile tertîb ederler. Tibbî müfre dâtta Murrî, tabîbler arasinda ma'rûf deva olmak üzere mersûmdur, yânî bir ma'rûf devâmn mâyesidir. Ve bâzi tursîlere de mâye olur. San'ati arpa ya bugday unu sicak su Ile tuzsuz hamir olunur, incir yapragina sarildiktan sonra bir zarfta kokusup kuruyunca sayede (gölgede) hifzederler (Kaamûs Ter.).

Ebu'd-Derdâ'nin bu sözünün ma'nâsi hakkinda en-Nihâye söyle demistir: Kesmeyi halâl kilma için istiare etti. Sanki söyle der: Kesme, kesileni halâl kildigi gibi, bu seyler de sarâbin içine konuldugunda kesme yerine geçer ve sarâbi halâl kilar. Kaadi Beydâvî de: Atilmis balik güneste pismekle halâl olur, bu hayvan için kesme gibi olur demek istiyor... demistir (Kastallânî)

[27] Hadîsin basliga uygunlugu meydandadir. Bunun bir rivayeti bu isnâdla Magâ-zî'de "Sîfu'1-Bahr gazvesi bâbi"nda geçmisti.

[28] Bu da ayni hadîsin baska yoldan bir rivayetidir. Bu sahil seferi, hicretin sekizinci yilinda yapilmisti. Sam'dan gelmekte olan Kureys kervanini gözetlemek için hazirlanip sevkedilmisti. Umer ibnu'l-Hattâb da bu orduda bulunmustu. Bu seferde siddetli bir açliga düstükleri zaman ordu Habat agacinin yaprak ve yemis-1 lerinden yedikleri için, bu orduya "Ceysu'l-Habat" ismi de verilmistir.

Bu hadîs, denizin sahile attigi baligin ve onun kurutulmus pastirmasinin yenilmesinin halâl oldugunu ifâde etmis olup "Size deniz avi ve taami halâl kilindi..." (el-Mâide:

96) âyetinin tefsiri mahiyetindedir.

[29]
Bu hadîs, çekirge yemenin caiz olduguna delâlet eder. Bu konuda sünenlerde baska hadîsler de gelmistir. Bunlardan biri, Ibn Mâce'nin rivayet ettigi Abdullah ibn Umer hadîsidir. Bunda Rasûlullah (S): "Biz müslümânlara iki ölü hayvanin yenilmesi halâl kilindi ki, balikla çekirgedir. Iki nevi' kanin da yenilmesi halâl kilindi: Karaciger ile dalak. " buyurmustur. Bu konuda aykiri rivayet ve görüsler de vardir. Bu olumlu ve olumsuz rivayetler arasinda en sahîh ve kuvvetli olani, Buhârî'nin bu rivayetidir. Bu sebeble çekirgenin yenilmesi ve yine tezkiyesiz yenilmesi halâl oldugunda icmâ' vardir. Yalniz Mâlikîler, tezkiyenin lüzumunu iddia etmislerdir. Ancak çekirgenin tezkiyesinin keyfiyetinde görüs ayriligi olmustur. Meshur olan kafasinin koparilmasi, çekirgenin tezkiyesidir...

[30]
Basliga uygunlugu açiktir. Bunun bir rivayeti yakinda "Avlanmak hakkinda gelen hadîsler bâbi"nda geçmis ve bâzi açiklamalar orada verilmisti.

[31]
Bu hadîsi bu bâbda getirme sebebi su yöndendir: Evcil eseklerin etlerinin haram kilinmasi sabit olunca, bunlar meyte gibi olmuslardir. Peygamber (S) tencerelerin yikanmalarindan sonra kullanilmalarini mübâh kilinca da, Mecûsîier'in kaplari da böyle olmustu; onlarin da yikanmalarindan sonra kullanilmalari caiz olur. Çünkü Mecûsîier'in kestikleri de meytedir (Aynî).

[32]
Buhârî âyetin birinci kismini "Tesmiye sarttir, eger bilerek terkederse yenilmesi halâ! olmaz, eger unutarak terkederse üzerine bIrsey lâzim gelmez" diyen Ha-nefîler'in hüccetini kuvvetlendirmek için getirmistir. Bunun vechini de "Unutan fâsik diye isimlendirilmez" sözüyle beyân eylemistir. Âyetin devamini da "Üzerine Allah ismi anilmayan, meyteden kinayedir, yâhud üzerine Allah'tan baskasi anilandan kinayedir" diye Sâfiîler'in ihticâcmi takviye Için getirdi.

Iste "Yemeyiniz" nehyi, böyle fisk ile ta'lîl olunarak te'kîd buyurulmus-tur ki, bu, hem tesmiyeyi terkten nehyi, hem de yemekten nehyi içine alip kasdi gerektirir. Binâenaleyh tezkiyede tesmiye hem bir sart olarak farzdir, hem de oruçta imsak farz oldugu hâlde unutup yemekle bozulmadigi gibi, unutma ile tesmiyeyi terk de tezkiyeyi bozmaz. Burada Besmele denilmeyip de tesmiye ta'-bîr edilmesinin de sebebi vardir. Zîrâ Tesmiye, Allah'in ismini herhangibir suretle zikretmektir ve Besmele'den daha umûmîdir. Meselâ "AUâhu ekber"veyâ "Subhânallâh" veya >iLâ ilahe ille'llâh" demek de bir tesmiye, bir zikrdir. Arab-ça'dan baska dil Ile de olabilir. Besmele ise "Bismi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm" veya sâdece "Bismillah" demektir. Ve husûsî bir tesmiyedir. Âyetlerde emroîu-nan da mutlak olarak Allah isminin zikri oldugundan farz, Besmele degil, tesmiye'dir. Velâkin bu tesmiyenin Besmele ile olmasi da sünnettir... Ve kesmekle tesmiyenin sünneti sâdece "Bismillah " demektir. "Bismillâhi Allâhu ekber" demek daha faziletlidir. Yemekte tesmiyenin sünneti de "BismVllâhVr-rahmânVr-rahfm"ûir... (Hakk Dîni, III, 2042-2043).

[33]
Basliga uygunlugu "Üzerine Allah'in ismizikrolunursaye"sözündedir. Bunun bir rivayeti Serîket'te de geçti.

Bu hadîste zikrolunan Zu'1-Huleyfe, Medîneliler'in mîkaati olan Zu'l-Huleyfe degildir. Zâtu Irk yanindaki Tihâme'den sayilan Zu'I-Huleyfe'dir. Yâ-kût Hamavî ve baskalari hep böyle söylemislerdir. Müslim'in bir rivayetinde de "Tihâme'den olan Zu'1-Huleyfe" suretinde kayidlidir.

Bu hadîs, Islâm hududuna girdikten sonra taksimden önce ganîmet malindan yemek caiz olmadigini, ehlî hayvan kaçar da tutmak mümkin olmazsa, avlar gibi tezkiyenin caiz oldugunu isbât eder.

[34]
Bunun bir rivayeti Menkabeler'in sonunda Zeyd ibn Amr ibn Nufeyl hadîsi bâ-bi'nda uzunca bir metinle geçmisti. Orada Abdullah ibn Umer rivayetine devamla söyle demisti: Muhakkak ki Zeyd ibn Amr, Kureys'e karsi bu yolda bogazladiklari hayvanlarini ayiplardi, bu âdetlerini reddederek: Ey Kureys! Koyun bir mahlûktur, onu Allah yaratmistir ve istifâdesi için gökten yagmur yagdirmistir. Yerden de gidasini bitirmistir. Sonra siz bu hayvani, Allah adindan baska bir ad anarak kesiyorsunuz! derdi. Bu Zeyd, cennetle müjdelenen on zâttan birisi olan Saîd ibn Zeyd'in babasidir, Umer ibn Hattâb'm da amcasi ogludur. Zeyd, Tevhîd Dîni'ni arayan mu-vahhidlerdendi. Putlara tapmaktan, sirkten sakinirdi. Peygamber'e vahy gelmezden bes sene evvel vefat etmistir. Peygamber onun için "Zeyd (benimle îsâ arasinda) yalniz basina bir ümmet olarak diriltilir" buyurmustur.

Hadîsteki Beldah, Mekke'nin bati tarafinda ve Ten'îm yolu üzerinde bir vadidir.

Sonra müsriklerin tapindiklari puta denir, vesen ma'nâsinadir. Ve "Sanem" lafzi "Samen'Men arapçalastinlmistir ki, Fârisî'dir. Mütercim der ki, bâzilari "Sanem" ile "Vesen" arasini ayirdilar. Sanem'i eritilmis ma'den cevherlerinden düzülmüs puta, Vesen'i taslar ve agaçlardan yontulmus puta tahsîs ederler (Âsim Efendi).

[35]
Basliga uygunlugu son fikrasindadir. Burada "Alâ" harfinin "Maa" gibi mu-sahabet ma'nâsmda oldugu bildirili istir. Buna göre "Tesmiyeye bitisik olarak kessin" denmis oluyor. Bunun bir rivayeti Iydeyn'de geçti.

[36]
Basliga uygunlugu "Kadin bir tasi kirdi" sözünden alinir. Çünkü beyaz çakmak tasi da bir tastir. Sel', Medine'nin kuzeybatisinda bir dagin adidir. Ka'b ibn Mâlik'in ya kendisinin Peygamber'den sormasi yâhud biricini gönderip sordurmasi suretinde terdîdli rivayet edilmesi râvînin sekkindendir. Bunun bir rivayeti Vekâlet'te de geçmisti.

[37]
Bu, geçen hadîsin baska yoldan bir rivayetidir.

[38]
Basliga uygunlugu "Bol kan akitan herseyle kestigini ye" sözündedir. Bunun bir rivayeti yakinda "Kesilecek hayvan üzerine Allah'in ismini söyleme bâbi"n-da geçmisti. Orada belirtildigi üzere bu vak'a Huneyn seferinden dönüste, Ti-hâme'den olan Zu'1-Huleyfe mevkiinde ganimet taksimi sirasinda olmustu.

[39]
Buhârî bu baslikla kadinin, cariyenin kestiginin cevazina Isaret etmistir. Hadîs de buna delâlet etmektedir.

[40]
Bu hadîste de basliga delîl vardir, o da kadinin kestiginin yenmesinin cevazidir. Kadinin hürre, câriye, büyük, küçük, temiz, kirli olmasi müsavidir. Çünkü Peygamber kadinin kestiginden tafsilât istemeksizin yemistir... (Kastallânî).

[41]
Bu, daha önce geçen RâfI' ibn Hadîc hadîsinden bir parçadir; basliga delâleti meydandadir.

[42]
Basliga uygunlugu "Bir kavim bize kesilmis et getiriyorlar" sözünden alinir. Çünkü bu kavimden murâd, onlara çölden gelmekte olan A'râbîler'dir. Medine etrafindaki sürü sahibi çöl halki oralarda koyun, sigir kesip Medine'ye et satmaga gIderlermis. Bâzi kimselerin Peygamber'den sorduklari ve Besmele ile kesilip kesilmedigini bilmiyoruz dedikleri et, Iste bu çöl halkinin sattigi ettir. Bedevi olsun, medenî olsun, bir müslümânin kestiginde sübhe etmek dogru olmadigindan, Peygamber onlara: "Siz bu et üzerine Besmele çekiniz ve yiyiniz" buyurmustur.

Kastallânî söyle demistir: Bu, tesmiyenin vâcib olmadiginda zahirdir. Pey-gamber'in "Siz onun üzerine tesmiye edin" kavlinden murâd, onlarin tesmiye Ierinin keserken kaçirilmis olan tesmiyenin yerine geçecek tesmiye olmasi degildir, bu tesmiye, henüz kaçinlmamis olan yemek üzerine çekilmesi istenen Besmele'dir. Buhârî hadîsin sonunda gösterdigi mutâbaalardan bâzisini Buyu' Kitâbi'-nda getirmistir.

[43]
Buhârî bu bâbda harbî olsun, harâc verir olsun, mutlak surette Hristiyan ve Ya-hûdîler'in kestikleri hayvanlarin yenilmesi halâl olup olmadigini tahkîk etmek istemistir. Bunun için burada Yahûdî, Hristiyan ve mutlak olarak kitâbli olan milletlerin kestikleri hayvanlarin yenilmesi caiz olduguna delâlet eden bu âyeti getirmistir. Çünkü âyetteki "Taam "lafziyle murâd, kitâb ehlinin kestikleri hayvanlardir, îbn Abbâs, Ebû Umâme, Mucâhid, Saîd ibn Cubeyr, Ikrime, Atâ ve daha baskalari hep bu âyetteki "Taam"! "Zebîha" ile tefsir etmislerdir. Bu hususta âlimlerin ittifaki vardir ki, kitâb ehlinin zebîhalari müslümânlara halaldir. Çünkü Yahûdî, Hristiyan ve bütün kitâbli milletler, Allah adindan baska bir adla kesilmesini haram i'tikaad ederler. Her ne kadar Allah hakkinda, Allah'in münezzeh bulundugu bâzi bâtillara i'tikaad ederlerse de zebîhalarina muhakkak Allah adini zikrederler.

[44] Hadîs kitâb ehlinin yaglarinin yenmesinin halâl olduguna delâlet etmektedir. Bunun bir rivayeti Beste bir'de "Harb arazîsinde elde edilen taam bâbi"nda geçmisti

[45] Alî'nin görüsünü Ibn Ebî Seybe; Ibn Umer'inkini Abdurrazzâk rivayet etmistir.

[46] Hadîsin basliga delîlligi meydandadir. Bunun bir rivayeti "Kesilecek hayvan üzerine tesmiye bâbi"nda da geçmisti. Sözen'lerde rivayet edilen Ebu'1-Asrâ hadîsi bu konuya daha açiklik getirir mâhiyettedir. Ebu'l-Asrâ'nm babasi dedi ki:
Ben Rasûlullah'a:
— Yâ Rasûlallah! Devenin ser'î kesimi, gögsün üstündeki mennâr ile bogazdan kesmek olmuyor mu? Böyle iken kaçak deve av avlanir gibi vurulmakla tezkiye hâsil olur mu? dedim.
Rasûlullah:
— "Hayvanin uylugundan vursan bile yeterlidir, senin için tezkiye hâsil olmustur" buyurdu (Bunu Dört Sünen rivayet etti).

[47] Fir'avnlar'in idaresi altinda bulunan Misirhlar'ca sigir mukaddes bir hayvandi. Ona taparlardi. Bu âdet "Buzagi" mes'elesinde (el-Bakara: 92-93) gelecegi üze re, Isrâîl ogullan'na Misirhlar'dan geçmisti. Mûsâ Peygamber, Allah'tan baska hiçbirseye tapümayacagi akidesini köklestirmek ve o bâtil inanci gönüllerden söküp atmak ve bir de ölüyü dirilttikten sonra kaatilin adim ona söyletmek mu'-cizesini göstermek için öyle emretmisti.
Bu âyette Allah'in Isrâîl ogullan'na sigir kesip kurban etmelerini emretmesi, onlarin da bu emri, bir haylî suâl ve i'tirâzlardan sonra nihayet yerine getirmeleri, sigir kesmenin ve etinin yenilmesinin halâl oldugunu açikça ifâde eder.
Bu, îbn Cureyc'in yukarida "Allah sigir kesmeyi zikretti" sözünün tefsiri olmaktadir. Bunda sigirin bogazdan kesmeye has olduguna bir isaret de vardir.

[48] Bu baslik altinda isimleri ve görüsleri zikredilen âlimlerin sözleri, ilgili yerlerinde senedli olarak rivayet edilmistir. Bunlar serhlerden incelenebilir.

[49] Bu hadîslerin birincisi ile ikincisinde "Nahr ettik", yâni "Gerdanindan kestik'*1 lafziyle; üçüncüsünde ise "Zebh ettik", yânî "Bogazindan kestik" lafziyle gelmistir. Bu Iâfizlardaki Ihtilâf, Hisâm üzerindedir. Belki o bazen böyle, bazen söyle rivayet ediyordu. Bu, iki lafzin ma'nâda müsâvîlIgini is'âr eder. Her neka-dar bu lafizlardan herbiri mecazen digeri yerine kullanilirsa da, bâzilari bunu "Nahr"la "Zebh"in ayriligindan dolayi birkaç defa olmasina hamletmislerdir. Evlâ olan ise devede nahr, digerlerinde zebh olmaktir (Kastallânî).
Bu hadîsi Buhâri gibi Müslim, Nesâî, Ibn Mâce Zebîha bahsinde rivayet etmislerdir. Safiî, Ebû Yûsuf ve Muhammed bu hadîsle istidlal ederek beygir etinin yenilmesine cevaz vermislerdir. Ebû Hanîfe ile Mâlik tahrim Keraheti ile mekruhtur, demislerdir.

[50] Hadîslerin basliga uygunluklari gizli degildir. Buhârî bu baslik altinda, hadîsleri ayri ayn yollardan ve metin farkliliklanyle getirip arka arkaya siralamistir. Böylece Peygamber'in hayvanlar hakkindaki bu en yüksek medeniyet düstûrlari, en kesin sekilde gönüllere yerlestirilmis olmaktadir. Zamânimizdaki hayvanlari koruma dernekleri üyelerinin bu düstûrlari bilmeleri ne kadar iyi olurdu!...

[51] Basliga delâleti açiktir. Buhârî bunu Sahth 'inin birkaç yerinde, Magâzî'de, Me-nâkib'da getirmistir. Gelecek hadîs daha tafsîllidir.

[52] Hadîste mutlak olarak tavuk eti yemenin halâ! oldugu hükmü vardir. Bunun bir rivayeti "Es'arîler'in gelisi bâbi"nda geçmisti. Hadîsin sonundaki "Tahal-leltuhâ = Ben o yemini çözdüm" kay'di, Peygamber'in bu yemini "Insâallah" diye ilâhî mesîete bagladigini veya keffâretle yemînini çözdügünü ifâde eder. Bunun tafsilâti Yemînler Kitâbi'nda gelecektir.

[53] Imâm Safiî, Ebû Yûsuf ve Muhammed bu hadîsleri delîl getirerek at etinin yenilmesine cevaz vermislerdir, imâm Ebû Hanîfe ile Imâm Mâlik ise at eti yemeyi kerîh görmüslerdir.

[54] Seleme ibnu'l-Ekva'm bu hadîsi Magâzî'de, "Hayber gazvesi bâbi"nda uzunca bir metinle ve senedli olarak geçmisti.

[55] Buraya kadar geçen hadîslerin basliga delâletleri açiktir. Son fikradaki imamlarin sözlerinde ise esek etleri zikredilmemis tir. Yirtici hayvanlarla ilgili bâb, bundan sonra gelecek ve açiklama orada verilecektir. Imâm Buhârî bu bes imâmin, esek etlerinin zikriyle meshur olan Ebû Sa'lebe hadîsini tearuz etmediklerini, ancak Peygamber'in yirtici azidislilerin etini yemekten nehyettigini söylediklerine isaret etmistir.

[56] Bunun bir rivayeti Hayber gazvesi bâbi'mn evvellerinde geçmisti.

[57] Ibn Abbâs bu âyetle söyle istidlal etmistir: Çünkü bu âyette haram kilinanlar, Allah'in bunun içinde haram kildiklaridir. Binâenaleyh harâmlik bunlarla sinirlanir. Bunlarin disinda olanlar ise mubah olma asli üzerindedir.
Memleketlerin fakîhleri, ehlî esek etlerinin harâmligi üzerinde ittifak etmislerdir. Ancak Ibn Abbâs'tan, onun esek etlerini yemeyi mübâh kildigi rivayet olunmustur. ÂIse ve Sa'bî'den de bunun benzeri rivayet olunmustur... (Aynî)

[58] Tirnakli ve pençeli yirtici kuslar da nehiyde azidisli yirtici dört ayakli hayvanlara katilirlar.
Bu hadîsin te'vîl ve tevcihinde görüs ayriliklari vardir: Küfe âlimleriyle Imâm Safiî, hadîsteki nehyin fahrîm için oldugu görüsüne gitmislerdir. Bunlar yirtici dört ayakli hayvanlarla pençeli yirtici kuslarin etleri yenilmez demislerdir. Su kadar ki, Imâm Safiî, sirtlan ile tilkiyi yirtici hayvan sinifindan çikarmistir. Se-beb olarak da bu iki hayvanin dislerinin zayif oldugunu bildirmistir.
Imâm Mâlik, hadîsteki nehyi kerahete hamletmis ve: "Yirtici hayvanlarin domuz derecesinde harâmligi sabit degildir. Çünkü sahâbîlerin yirticilar hakkinda ihtilâfi vardir" demistir. Hâkim'in, Câbir'den rivayet ettigi bir hadîste de Rasûlullah, sirtlan etine cevaz vermistir.
Özetlersek: Atâ ibn Ebî Rebâh, Mâlik, Safiî, Ahmed ibn Hanbel, jshâk ibn Râhûyesirtlan etinin mübâh oldugu görüsüne gitmislerdir. Hasen Basrî, Saîd ibn Müseyyeb, Evzâî, Sevrî, Abdullah ibn Mübarek, Imâm Ebû Hanîfe, Ebû Yûsuf, Imâm Muhammed, sirtlan eti yenilmez demisler ve bu Ebû Sa'lebe hadîsinin umûmîligiyle istidlal etmislerdir. Hâkim'in Câbir'den rivayet ettigi hadîse gelince, sübhesiz ki o, Ebû Sa'lebe hadîsi derecesinden asagidadir.

[59] Bu hadîslerin birer rivayeti Zekât ve Buyû'da da geçmisti. Bunlar ve benzeri haberler, ölü hayvan derilerinin kullanilip faydalanilmasinm cevazina delâlet ederler. Bunlara hükümce aykiri bâzi haberler de rivayet edilmistir. Bu iki nevi' haber arasindaki zidligi gidermek için, müsbet haberler, tabaklandiktan sonra kullanilmasinin halâlligina, menfî haberler de tabaklanmadan önce faydalanma ve kullanilmasinin'men'ine delâlet ettikleri seklinde bir te'lîf yapilmistir.

[60] Bunun bir rivayeti Cihâd'da geçmisti.

[61] Misk, bilinen güzel bir koku çesididir. Burada zikredilmesinin sebebi, miskin geyikten alman bir madde olmasi; geyigin de av hayvanlarindan bulunmasidir. Bir rivayeti Buyû'da geçti. Ebü Davud'un, Ebû Saîd Hudri'den bîr rivayetinde Peygamber (S): "Sizin en güzel kokunuz misktir" buyurmustur.

[62] Bunun bir rivayeti Hibe'de geçmisti. Bir rivayette Peygamber'in bu tavsanin etinden yedigi ziyâdesi de gelmistir.

Hadîs, tavsan etinin yenmesinin cevazina delâlet etmektedir. Dört Imâm da bu görüstedirler. Yalniz Abdullah ibn Amr ibn Âs, Ibn Ebî Leylâ ve Ikrime *-....,,,, afifin «onmotini Vprîh (jftrmüslerdir.

[63]
Hadîs, basliktaki hükmü açiklamaktadir.

[64]
Bunun bir rivayeti Taamlar Kitâbi'nda da geçmisti. Bu kelerleri, mü'minlerin anasi Meymûne'nin kizkardesi olan Ümmü Hufeyd çölden getirmisti. Ümmü Hufeyd çölde yasardi. Çölde yasayanlarin örfüne göre getirdigi yogurt kurusu ve yag gibi diger yiyecek maddeleriyle birlikte bu kelerleri de hediye olarak getirmisti.

[65]
Hadîs basliktaki mübhemligi beyân etmektedir. Bunun bir rivayeti Temizlik Kitâbi'nda, "Yag ve su içine pislikler düsmesi bâbi"nda geçmisti.
Hadîsteki cevâb, yag donmus olduguna göredir. Yag erimis, akici hâlde ise bütünü pis olur. Bu pis olan akici yagdan yemekten baska surette faydalanmak caiz midir? Hanbelîler hiçbir suretle faydalanmayi caiz görmezler. Hanefîler satmaya varincaya kadar faydalanmayi caiz görürler. Onlarca yalniz yenmesi haramdir. Mâlikî'ler'le Sâfiî'ler'e göre yalniz yemesi ve satmasi haramdir. Baska türlü faydalanma, meselâ kandilde yakmak caizdir. Bunlardan herbirinin dayandiklari fikhi delilleri vardir.

[66]
Hadîs, basliga açikça delâlet etmistir. Müslim'in Câbir'den rivayet ettigi hadîs-, te Peygamber (S) yüzü daglanmis bir merkebin yanindan geçerken "Su hayvani daglayana Allah la'net etsin" diye beddua etmistir. Yüze damga vurulmasinin bu derece çirkin görülmesi, yüzün her organdan ziyâde serefli bir yer olmasi, aslî fitrati ve ilâhî hilkati degistirmesi ve yüzde çirkinlestirici bir görünüs ba-kimlarmdandir. Fakat ayirma alâmeti olmak üzere yüzden baska yerlere nisan konulmasi, damga yapilmasinda sakinca görülmemistir. Peygamber'In zekât ve kurbân develerine alâmetler vurdugu, Zekât ve Hacc Kitâblan'nda geçmisti.

[67]
Bu hadîs, alâmetin yüzden baska yere, bilhassa koyunlarda kulaga vurulmasi hususunda nâsstir. Bu sebeble memleketimizde ve bütün Islâm Âlemi'nde sürü sâhibleri koyunlarini kulaklarindan alâmetlerler. Bu, Peygamber'In fiiline ta-mâmiyle uygundur.
Gerek insan, gerek hayvan yüzünü daglayarak alâmet vurmak, Sâfiîler'ce mekruhtur. Hanefîler'e göre birinci hadîsteki nehyin açikligindan dolayi haramdir.
Nevevî söyle dedi: "Yüze dag vurmak her hayvan hakkinda nehyedilmis-tir. Insan hakkinda ise, güzelliklerin toplanma yeri olmak i'tibâriyle bu nehy daha siddetlidir, husûsiyle bâzi a'zânin hissinin muattal olmasini mûcib olursa, böyle mahzurlar da eklenince, bize göre bu ibtidâî ve adetâ vahsîce hareket, cinayet derecesine varir".

[68]
Tâvûs ile IkrIme'nin bu sözlerini Abdurrazzâk, senedli olarak rivayet etmistir.

[69]
Basliga delâleti açiktir. Buhârî evvelâ baslikta bu hadîse isaret edip onunla istidlal etti, sonra da hadîsin tamâmini sevkeyledi. Kaçak hayvani bu sekilde avlar gibi vurmak, onun bogazlanmasi gibi olmustur. Bu sebeble yeni bir bogazlamaya hacet kalmaz.

[70]
Bu hadîste mâlik için bir iyilik yoluyla oldugu, mâlikten bir menfâatin kaçmasindan korkuldugu ve bir fâsidlik olmadigi takdirde, mâlikten baskasinin kesmesinin cevazi hükmü vardir. Bunu Ibnu Munîr söyledi (Kastallânî).

[71]
Müfessirler diyorlar ki, birinci "Kulû= Yiyiniz"emri, mutlakligina nazaran ibâ-ha, ikinci "Uskurû = Sükrediniz"emri, vucûb içindir. ZîrâUsûl ilminde beyân olundugu üzere yemek, içmek gibi sirf kullarin lehine mesru' faydalanma bahseden emirler vazîfe degil, birer hakk teskil ederler. Bunlar vazîfe gibi v&cib te-lâkkî edilecek olursa, terkinde ceza lâzim gelir; bu ise lehe oldugu açik olan bir emrin aleyhe dönmesini gerektirir ki, buna mevzuun tersine dönmesi denilir, tenakuz olur. Binâenaleyh halâlinden yemek bir hakk, fakat haramdan çekinmek ve Allah'a sükretmek bir vazifedir... Böyle bir muztarr için bunlardan hangisini bulur ise zaruret mikdân, yânî ölmeyecek kadar yemege ruhsat vardir. Bu da bu ruhsati terkederse günahkâr olur. Fikih ilminde "Zaruretler haram olan seyleri mübâh kilar" ve "Zaruretler kendi mikdânnca takdîr olunur" küllî kaa-Idesi de bu ve benzerleri âyetlerin içlerine aldiklari ma'nâlardir... (Hakk Dîni, I, 589-591).

[72]
Ancak her kim bir mahmasada, yânî karin kasiga geçmis, ölümden veya ölüm mukaddimelerinden korkulur bir açlik hâlinde muztarr olur da bir günâha mey-letmeyerek, yânî zaruret mikdârini tecâvüz eylemeyerek veya diger bir muztar-nn elinden almayarak bunlardan yerse, Allah Gafur, Rahîm'dir; muâhaze etmez. Zaruretler haram olan seyleri mübâh kilar, fakat zaruret, baskasinin hakkini ibtâl etmez; nitekim bu ma'nâ el-Bakara: 173'de "Gayre bagin velâ âdin"diye ifâde olunmus idi (Hakk Dîni, II, 1570).

[73]
Allah size muztarr oldugunuz sey müstesna olmak üzere haram kildigi seyleri tafsîl etmis, harami halâldan ayirdedip beyân eylemis iken, Besmele çekilmis seylerden yememeniz, yânî yemeyi tecviz etmemenize bir sebebiniz, deliliniz bulunmak ihtimâli var midir ki, bunlardan yemeyeceksiniz? Bu tafsîl yukarida, el-Bakara: 173'te ve daha mufassal olarak el-Mâide: 3. âyetlerinde geçmistir. Bu sûrede gelecek olan "Üzerlerine Allah'in ismi anilmayanlardan yemeyin. Çünkü bu muhakkak ki, birfisktir..." (Âyet: 121) ile baslayip bu 145. âyet ile özetlenmistir {Hakk Dîni, III, 2038).

[74]
Demek ki, muztarr Için yemek hususunda haram olan hiçbirsey yoktur, ancak bagy ve taaddî vardir. Su hâlde muztarr olmayanlar için bagy ve taaddî evlevi-yetle haramdir. Binâenaleyh evvelki dört seyde özetlenen haramlar, muztarrin mâadasina mahsûs oldugu hâlde, gayrin hukukuna tecâvüzle baskasinin malini yemek ve bir de zarurette zarurete göre, genislikte genislige göre haddini tecâvüz edip israf eylemek mutlak olarak umûm için haramdir. Insanin yiyecegine, malina, hukukuna tecâvüz böyle umûmen ve mutlak olarak haram olunca, kendine tecâvüzün daha ziyâde evleviyet ve kuvvet ile haram oldugu da bi'z-zarûre anlasilir... (Hakk Dîni, III, 2074-2075).

[75]
Buhârî bu Kur'ânî nasslarla yetinerek, baslik altinda hadîs zikretmemistir.
Iste bu âyetler, muhtâc ve çaresiz olanlarin tecâvüz etmemek ve siniri asmamak sartiyle haramlardan yiyebileceklerinin delilleridir. Insanliga her çaresizlik ve zarurette muhakkak bir çikar yol ve kolaylik nizâmi koyup kaanûnlas-tiran ve bizleri böyle yüce bir Dîn'in mü'mirilerinden kilan Allah'a sayisiz hamd ve senalar, bu en yüksek medeniyet dînini bizlere tam teblîg edip ögreten Mu-hammed'e de salât ve selâmlar